

ADONYI SZTANCS JÁNOS

ELPRÉDÁLT ELIT

ARISZTOKRATÁNAK
NEM JÁR BOCSÁNAT?

X 173568

ADONYI SZTANCS JÁNOS

ELPRÉDÁLT ELIT

ARISZTOKRATÁNAK NEM JÁR BOCSÁNAT?

SZOCIOGRÁFIA

Napkút Kiadó
Budapest, 2011

A kiadó köszöni báró Schell József támogatását

SZTE Klebelsberg Könyvtár

J001026642

X 173 5 6 8

© Adonyi Sztancs János, 2011

© Napkút Kiadó, 2011

A szerző köszönetét fejezi ki báró Gudenus Jánosnak a genealógia területén nyújtott értékes útmutatásáért, és nagyra becsüli báró Schell József segítségét, amit az arisztokratákkal való kapcsolat-teremtéshez nyújtott.

SZÁRNY ÉS TEHER

Még hogy arisztokraták! Mit akarsz te attól a degenerált társaságtól? – kérdezte egy fővárosi újságszerkesztő, amikor megtudta, hogy könyvsorozatot írok a főnemesség ma is élő tagjairól.

Nos, az *Arisztokraták* ma című riportkönyvsorozatomban a Magyarországon élő százharminc történelmi család közül eddig hetvennel kerültem kapcsolatba, és az így megszerzett ismereteim alapján ezúton is a leghatározottabban vissza kell utasítanom a főnemeseket lesajnáló megjegyzést.

Hogy mi jellemzi a magyar arisztokraták (bárok, grófok, őrgrófok, hercegek, főhercegek) többségét a 21. század elején?

1. Feltétlen ragaszkodás a magas kultúrához;
2. nemzeti elkötelezettség;
3. istenhit.

Mindhalálig ragaszkodik a magas kultúrához például a nyolcvannyolc esztendőes gróf Kornis Gabriella, akiről az a benyomásom, hogy mindent tud a világról, amit tudni érdemes. Amikor egy stroke okozta ájulatból felocsúdott pesti lakásában, leginkább a memóriájáért aggódott: – *Először egy könnyű feladattal teszteltem az emlékezetemet* – meséli a grófnő. – *Feltettem a kérdést magamnak: kik laknak a földszinten? Kis töprengés után eszembe jutott. Másnap emeltem a tétet: képes vagyok-e könyv nélkül elmondani az általam kiváltképp szeretett költeményeket? Sikerült. A harmadnapi memóriapróbám pedig az volt, el tudom-e szavalni fejből az általam nem kedvelt, de jól ismert verseket? Ez is ment, így megnyugodtam.*

Nemzeti elkötelezettségből szép példát mutat a Münchenben lakó gróf Degenfeld-Schonburg Sándor (ő is nyolcvannyolc éves): – *Sikerült egy modern szőlészetet, borászatot létesítenünk Tokaj-Hegyalján, Tarcál központtal. Sok országba expor-*

Urak díszmagyarban. Jobbról a második báró Apor Gábor diplomata, szentszéki követ

tálunk. Mária leányom mind a szervezés, mind a boreladás terén jelentős szerepet játszik. Visszavásároltuk, rendbe hoztunk a Tokaj főterén álló egykori Degenfeld-palotát. Ezt követően Tarcalon négycsillagos kastélyszállót alakítottunk ki a 19. században emelt impozáns vincellérházból. Ezek jó befektetések a jövő szempontjából. Igaz, én már nemigen fogom élvezni országépítő tevékenységünk gyümölcseit, de örülök, hogy szolgálhatom a hazámat. Német vőmmel megszerettettem Magyarországot, unokáim, Caroline és Moritz beszélnek magyarul, végső soron újra felélesztettem családom tradícióit magyar földön.

Ami az arisztokrátiát istenhitét illeti, hadd hozzam fel jó példának a Sióagárdon lakott gróf Serényi Mariannát, aki kilencvenévesen így beszélt az életéről: – A legrosszabb 1952-ben következett be, amikor a hatóság kipucolt bennünket a szedresi kúriából, szabályosan földönfutóvá tettek, ott álltunk négy gyerekkel az országúton. Egy tanár család fogadott be minket Medina község mellett, Fülöp-tanyán. Egy szoba-konyha állt rendelkezésünkre, abban éltünk tíz évig, mély szegénységben. Általában azt ettem, ami maradt, előfordult, hogy éheztem. Kétdiplomás férjem, báró Fiáth Géza, kőműves mellett volt segédmunkás, szoba sem jöhetett a végzettségének megfelelő állás. Anyám folyton azt írta Angliából, ha ismét áldott állapotba kerülök, vetessem el a gyereket, mert mindnyájan éhen fogunk veszni. De nekem az abortuszhoz nem lett volna szívem. Különb is, katolikusként, istenhívőként sosem követnék el halálos bűnt. Meg aztán az emberi élet áldás, olyan magasrendű dolog, ami nem képezheti anyagi megfontolások tárgyát. 1942-től 1961-ig hét fiam született: Béla, László, Tibor, János, Tamás, Miklós, Géza.

A főnemeseikkel való találkozásaim során leginkább az izgató, ami túlmutat az egyes családok, családtagok életén, sorsán, vagyis: mekkorát bukott az ország, a magyarság azon, hogy brutálisan kiiktatták az arisztokráciát a társadalomból? Ebből aztán

egy további kérdés következik: milyen feladat várhat manapság a történelmi famíliák túlélő tagjaira a hon- és nemzetépítésben?

Kilenc kérdést intéztem hét itthon élő főnemeshöz 2010 áprilisában, májusában. Ezek a történelmi családok jelenére, múltjára és jövőjére vonatkoznak. A válaszok megmutatják az arisztokrátiák lelkiállapotát is. Íme!

Mi a legnagyobb sérelme manapság az arisztokráciának hazánkban?

Báró Gudenus János: – Csak jelképes gesztus volt az anyagi kárpótlás, aminek mértéke jobbra visszatetszést váltott ki az érintettekben, az itthon maradt és a külföldre szakadt honfitársainkban egyaránt. A legnagyobb fájdalmat azonban nem az anyagi veszteség okozta, hanem a kollektív bűnösség elvén alapuló meghurcoltatás, vagyis a B-listázás, az internálás, a kitelepítés, a bebörtönzés, Recsk, Hortobágy. Ezenkívül fájdalmas volt, hogy középiskolák, egyetemek kapui zárultak be az X-es gyerekek előtt. Nehéz volt feldolgozni azt is, hogy megtiltották a teljes történelmi nevek viselését, valamint hogy emigrációba kényszerítették a főnemesség tagjainak nagy részét. Az okozók, illetve jogörököseik mindezekért a mai napig még bocsánatot sem kértek.

Báró Schell József: – A legnagyobb sérelem a főnemesi osztály megsemmisítése. Ráadásul nem történt meg ennek nyilvános bevallása.

Gróf Batthyány Bálint: – Akit faji besorolása vagy társadalmi osztályhoz való tartozása miatt üldöznek, börtönbe zárnak, vagyónától megfosztanak, megaláznak, hazája elhagyására kényszerítenek és nemkívánatos elemnek nyilvánítanak, az a sérelmeket nem tudja megemésztetni, elfelejteni. Nemcsak a bántásokat elszenvedő személy, hanem a hozzátartozók is hosszú ideig, generációkon át szívükben hordozzák a fájdalmat.

Báró Riedel Miklós és Lóránt: – A rendszerváltást követően az arisztokrácia és általában a nemesség támogatta a konzervatívnak mutató pártokat. Erre egyetlen esetben sem kapott viszonzást. Sem erkölcsit, sem anyagit. Nem jött számításba a valódi kárpótlás, még a névhasználat kérdését sem merte felvállalni az MDF. Egy bátortalan kezdeményezésre ez volt a válasz: „Nem aktuális.” Még ma sem tudunk anyakönyvi másolatot kapni az eredeti szöveggel, hacsak egy-egy plébános ki nem segít bennünket. Nekiünk személy szerint nincs anyagi sérelmünk. Látjuk azonban, hogy az elvett értékek visszatérítése nem érdeke a társadalomnak, a politikai erők, bármely oldalon, határozottan ellene vannak, bár ezt így senki nem mondta ki. Hogy mi volt a magyar kárpótlás célja, nem tudjuk. Valószínűleg látszatintézkedésről volt szó. Az biztos, hogy a következők egyike a múlt végleges és jogilag korrektnek mondható eltörlése. A kárpótlást Németországban jól oldották meg, és tudomásunk szerint még Romániában is megnyugtatóbban kezelik a kérdést. Tekintve, hogy nem történt semmi az elszorítottak nélkülözése és mellőzése társadalmi rehabilitációja érdekében, a magyar arisztokrácia nem érzi, hogy a jövője félelemmentesen és megbecsülésben telhet. A címek viselésének újbóli engedélyezése lehetne, lehetővé volna az erkölcsi kárpótlás. Kisebbségnek tűnne a sérelem, ha jelentősebb pozíciókban láthatnánk előnevet használó személyiségeket. Szinte törölték az arisztokráciát az irodalomból és más művészi alkotásokból is. Igaz, persze, őfelsége volt ellenzéke, Esterházy Péter író néha grófként jelenik meg a médiában. Irodalmi rangjának megítéléséhez nem értünk, társadalmi szerepét nem kívánjuk tárgyalni.

Gróf Zichy László: – Amikor a kárpótlásról értesültem, igencsak meglepődtem. Hát létezhet ilyen? Amikor a mértékéről gondolkodtam, leginkább az járt a fejemben, hogy szegény az ország, bajban van, és ha jogos is a kárpótlás, vajon tényleg most jött el a megfelelő pillanat? Meg aztán gróf és kulák egyformán vesztett: mindenét. Az azért furcsa volt, amikor anyám budai, Napraforgó utcai háza után kétszázezer forint értékű kárpótlási jegyet kaptunk, miköz-

ben az ingatlant negyvenmillió forint eladási áron hirdették éppen. Ma már azt is tudom, hogy hazánkban jelenleg több és jellemzően nagyobb területű nagybirtok létezik, mint a második világháború vége előtt. Milyen jogon? Ki beszélhet akkor itt földosztásról? Még ma is eredményként mutatják fel az 1945-ös földosztást, ami által a gazdálkodáshoz alig értő cselédek és zsellérek gazdagodtak – papíron. Mert jött a kolhozosítás, amikor kényszerből mindenki szinte mindent bevitt a közösbe, az elvtársi hitbizományba. Manapság, széttekintve a határban, nagybirtok nagybirtokot követ. Az Európai Unió szabályozása alapján, talán már két év múlva, nyíltan, idegenek tulajdonolhatják majd az említett területek jó részét. Hogy van ez, kérem? Immár nemcsak az egykori „nagyurak” birtokait rabolják el, hanem az egész nemzetét? Nem a vagyonvesztés fáj, országunkban az szinte rutin, inkább az bánt, hogy olyanok kótyavettyelik el a magyar nép vagyonát, akik érzelmileg nem kötődnek nemzetünkhöz.

Báró Atzél Ferenc: – Kardinális sérelmünk, hogy nem történt meg a sokak által hirdetett rendszerváltás. Voltak ugyan jelentős eredmények, de a lényeg maradt, illetve elmaradt. Most, 2010 április elején az uralmon lévők jogfolytonosnak tekintik a rendszert a korábbi, bolsevik uralommal.

Melyek a legfőbb érdemei, sikerei a főnemességnek?

Báró Gudenus János: – Magyarország a keresztény Európa védőbástyájaként szolgált, nemessége önfeláldozóan szállt szembe tatárral, törökkel. A főnemesség kiemelkedő egyéniségei révén érdemeiket szerzett a kultúra és az iparosodás területén is. Gondoljunk csak Esterházy „Fényes” Miklóstra, Festetics Györgyre, Széchenyi Istvánra.

Báró Schell József: – A saját családom tekintetében a német, majd osztrák főrendiséget magyarra cseréltük 1856-ban. Ettől

kezdvé egyre fokozódó mértékben vettek részt elődeim, rokonaim a hazai közéletben. Kamarásokat, magas rangú honvédtiszteket, diplomatákat, főispánt, minisztert adtak a nemzetnek. Egyre többet tettek a közjóért.

Gróf Batthyány Bálint: – Érdemeik és sikereik csak egyes személyeknek vannak. Szerencsére a 20. század közepéig szép számmal akadtak olyan főnemesek, akik érdemdús tevékenységükkel kivették részüket az országépítésből.

Báró Riedel Miklós és Lóránt: – Kiváló szellemiségű embernek tekintjük Bethlen Istvánt, Teleki Pált, Klebelsberg Kunót. Sajnos manapság csak néhány, főként 19. századi személyiséget emlegetnek, például Széchenyi Istvánt és Batthyány Lajost. Úgy tűnik, a jelen közszereplői félnek felmutatni a 20. század első felének sikembereit. Túl konkrét, esetleg követendő példák lehetnének... Igaz, Klebelsbergert manapság már kezdik emlegetni, például a Szárny és teher címmel, a Magyar Tudományos Akadémián 2010 tavaszán rendezett konferencián. A második világháborút követő időkből ellenben alig-alig lehet tudni valamit egy-egy főnemes érdemeiről. Pedig a kiemelkedő teljesítmények felkutatása érdekes feladat lenne mind a hazai rejtett világban, mind a külföldi nyíltabb terepen.

Gróf Zichy László: – A nemesség az államalapítást követően a társadalom természetes vezető rétege volt, sőt e szerepe korábbi időkre nyúlik vissza. A 16–17. században főnemességhez jutott ötvenkét család döntő többsége a török elleni harcok során szerzett katonai érdemeiért kapta címét, rangját és birtokát, amely gyakran a „pogánytól” visszafoglalt parlagföld volt csupán. Az ország újjászervezésének, újjáépítésének feladata rájuk hárult, és ebben is sikereket értek el. A Zichy-család tagjai Zsámbék, Óbuda és a környező településeken játszottak meghatározó szerepet, nyomaik ma is számos helyen megtalálhatóak. Akadtak azért olyanok is, akik megérdemlik a kemény kritikát, közülük is leginkább a nemzet sorsát nagymértékben megpecsételő gróf Károlyi Mihály. Hát nem groteszk, hogy éppen neki van szobra az Országház közelében?

A 20. század közepe táján mártírhálált halt főnemesek közül ki kell emelnem négy embert, mert példamutatóan kiálltak nemzetünkért: gróf Teleki Pál miniszterelnök önfeláldozó halálával késleltette a német megszállást. Báró Apor Vilmos, a boldoggá avatott győri püspök élete árán is megvédte az anyák, hajadonok becsületét, és a zsidómentésben is jeleskedett. Gróf Bethlen István a legelőrelátóbb kormányt vezette a 20. században. Gróf Esterházy János nemzetünk egyik legkarakánabb politikusa volt, felvidéki lévén mindig kiállt a kisebbségi sorba kényszerített magyarok érdekei mellett, és Tiso idején, a szlovák parlamentben egyedül ő nem szavazta meg a zsidókat sújtó törvényt.

Báró Atzél Ferenc: – A magyar arisztokrátiák többsége példát mutatott a nemzet iránti hűségből, felelősségvállalásból. Az országépítés kötelesség volt számukra, a haza védelme a vállukon nyugodott. Saját vagyonukból jelentősen hozzájárultak Magyarország fejlődéséhez. Nem a privatizált, ellopott állami vagyonból adakoztak, hanem a sajátjukból, jellemzően nem úgy cselekedtek, mint a mostani nómenklatúrához tartozók, akik csak maguknak kaparnak. Mellesleg megjegyzem, hogy dédapám rövid élete folyamán egyedül többet adott a székesfővárosnak, mint a mai „urak” az utóbbi hatvanöt évben az egész országnak.

Milyen bűnök, mulasztások terhelik az arisztokráciát?

Báró Gudenus János: – Leginkább a földbirtokreform elmaradását említeném. Ha az idejében megtörténik, talán az arisztokrácia túlélését is elősegíti.

Báró Schell József: – Bűn a sokat emlegetett egyet nem értés, a kuruc vagy labanc kötődésből fakadó széthúzás, továbbá a gőgöség, a fölösleges fényűzés, illetve a maradiság.

Gróf Batthyány Bálint: – Az arisztokráciának mint társadalmi rétegnek az elmúlt kétszáz évben történetekkel kapcsolatban azt

lehet a szemére vetni, hogy természetesnek találta a privilégiumait, és nem vett részt elég aktívan a társadalom megújításában, például a földkérdés megoldásában vagy a választói jog kiterjesztésében. Sokkal előbb elkezdődtek a polgárosodási folyamatok a nyugati országokban, mint nálunk.

Báró Riedel Miklós és Lóránt: – Bűn volt az idegen munkaerő leteleptítése gazdasági megfontolásból, az országban termelt javak külföldi elköltése, az értéktelen életvitel, amiből aztán az eladósodás fakadt, következésképpen a pénzügyek idegen kézbe kerültek. Hiba volt a feudális viszonyok konzerválása. Kétségtelen, hogy az országrészek elvesztéséhez is hozzájárultak az arisztokraták; felróható nekik az erdélyi etnikai helyzet hátrányos alakulása. Az uralkodóházhoz való hűség pedig eléggé kétséges kérdés volt már akkor is, amikor ennek még téje lehetett; ám e hűség és rajongás mai továbbélése és éltetése kifejezetten riasztó, még ha szörványos jelenségről van is szó.

Gróf Zichy László: – Igaz, ami igaz, szegények és gazdagok között igen nagy volt a különbség az anyagi javak tekintetében, de messze nem akkora, mint ma. Mostani szemmel nézve biztosan visszatetsző egy-egy középkorban élt nagyúr bánásmódja az alárendeltjeivel. Ám a magyar társadalom fejlődése különbözött másokétól. A szláv kultúrákban – a lengyel kivételével – a szolga, a jobbágy alávetettsége nyomasztóbb volt, mint nálunk, és bizony a „kulturált nyugati népeknél” is rosszabb lehetett szolgáskorban élni, mint Magyarországon. Ennek két okát látom. Az egyik, hogy a magyar nemesség egy része igen régi gyökerekkel rendelkezik, és átörököltette a törzsi hagyományokat, a családiasabb viszonyokat. A másik ok, hogy országunk sok évszázadon át, különösen a török időkben, szinte állandó fenyegetettségben élt és folyamatos küzdelemre kényszerült. A közös sors és balsors mindig csökkenti „úr és szolga” távolságát. De azért általános volt a tekintélytisztület és annak elvárása. Talán ez utóbbi miatt viszonylag könnyen lehetett éket verni az osztályok közé. Néha én is találkoztam olyan arisz-

tokratákkal, akiknek felsőbbiségtudatuk volt, de a nemzeti elkötelezettségükhöz a legtöbb esetben kétség sem férhetett.

Báró Atzél Ferenc: – Természetesen volt a főnemesek között is léha, mihaszna ember, de a többség megállta a helyét. Nem róhatjuk fel nekik, hogy nem a mai értelemben vett nemzetiségi politikát folytatták, hiszen a mostani szempontok akkoriban még fel sem merültek, de súlyos mulasztásként esik latba, hogy e téren nem volt veszélyérzetük. Mindent mérlegelve, azt gondolom, nem lehet bűnnek tekinteni például a sokat emlegetett román „betelepítést”.

Hogyan járulhatnak hozzá mostanság az ország- és nemzetépítéshez?

Báró Gudenus János: – Minden állampolgár, így az arisztokrata is, kizárólag egyéni szorgalmával, tehetségével tudja nemzete javát szolgálni. A külföldre szakadt főnemesek túlnyomórészt integrálódtak más népek társadalmába, ezért mind nyelvükben, mind kultúrájukban végképp elvesztek a magyarság számára.

Báró Schell József: – Az itthon maradt főnemesi leszármazottak mindenüktől megfosztva, polgári foglalkozásokat választva, a helytállás napi gondjaival küszködve beleolvadtak az átlagos vagy annál kicsit jobbnak mondható életszínvonalon élők táborába. Ilyen körülmények között egy el nem ismert osztály képviselői mit tehetnek a nemzetért? Végzik becsülettel munkájukat.

Gróf Batthyány Bálint: – Vannak ma is olyan főnemesek, ha nem is sokan, akik szakmai tudásuknak köszönhetően vesznek részt az országépítésben, és kiváló munkát végeznek. Akiknek ez nincs megadva, azokra is hárul felelősség, nevezetesen, hogy jó példát mutassanak erkölcsös magatartásukkal, mert Magyarország egyik legnagyobb társadalmi problémája ma az erkölcsi zulás. Az arisztokratáknak jó célokra és nem kétes üzletek megkötésére kell felhasználniuk értékes nemzetközi kapcsolataikat.

Báró Riedel Miklós és Lóránt: – Az emigráltak és leszármazottaik beépültek a nyugati világ társadalmi, gazdasági rendszerébe, gondolkodásukból alighanem kiveszett a haza sorsáért való aggodás. Akik a rendszerváltozás után hazajöttek, főként vagyonuk visszaszerzésében reménykedtek, és nem tudtak, talán nem is akartak vissza- és beilleszkedni az itteni viszonyokba, nem alakítottak ki szorosabb kapcsolatokat az itthon maradt és megnyomorított főnemességekkel. Azok, akik Magyarországon vészelték át azt a keserű, majdnem ötven évet, elbizonytalanodtak, lelki és egzisztenciális félelem terheli őket. Némelyek a kádári puha diktatúrában korrumpálódtak. Lévén hogy nincs társadalmi igény az arisztokrácia talpra állítására, így nem is tud kialakulni egy segítő szándékú, erősödő befolyást gyakorló, konzervatív, keresztény értékrendet képviselő főnemesség. Az arisztokraták és általában a nemesek nemigen találták meg helyüket a mai társadalomban. Aki mégis, az valamelyik oldalon már megtette, de ez egyéni ambíció és képesség kérdése. Akik betagozódtak a vezető rétegbe, nem is nagyon hivatkoznak a múltjukra, tradícióikra. A megmaradt arisztokratáknak, kevés kivétellel, sajnos nincs meg az anyagi függetlenségük, ami lehetővé tenné az értékek szerinti gondolkodást és cselekvést. Ezért például nem képzelhető el számukra olyan felsőházi jellegű részvétel a közéletben, mint ami Nagy-Britanniában tapasztalható.

Gróf Zichy László: – A Nyugatra menekült főnemességet úgy úzték el a hazából, hogy előtte kiforgatták vagyonából. Külföldön legtöbben a nulláról indultak, így kellett egzisztenciát teremteniük. Általában értelmiségi pályára léptek, néhányan vállalkozók lettek. Keveseknek sikerült jelentősebb vagyonra szert tenniük. Tekintélyes pénzügyi támogatás tehát aligha várható azoktól, akiket egykor itthon kifosztottak. Mégis sokan segítettek az országot segélyszervezetek meghatározó alakjaként, például örgróf Pallavicini Frédi, vagy éppen gróf Zichy Maisy. Meg kell említenem gróf Károlyi Lászlót és feleségét, Erzsébetet, ők a főtí nevelőotthonban élő gyerekeket támogatják. Gróf Nádasdy Ferenc a ma állami tulajdonban lévő nádasdladányi családi kastélyban rendez nagy-

szerű szimpóziumokat, koncerteket a Nádasdy Alapítvány keretein belül. Jőmagam a nágocsi Rubidó-Zichy-kastélyt újítom fel saját erőből, s próbálok ott egy képzési és vidékfejlesztési központot kialakítani.

Báró Atzél Ferenc: – Az itthoniak, az ismert okok miatt, sajnos nem nagyon tudnak bekapcsolódni az ország- és nemzetépítésbe. Akik viszont 1990 után hazajöttek, többnyire nagyképűen osztják az ész, vagy mint konjunkturalovagok a saját peccsenyőjüket sütögetik, esetenként megspékelve azt egy kis korrupcióval, közben nem szégyellik a cimborálást a volt kommunistákkal. A cimborálást tekintve a legszembetűnőbb és számomra legelfogadhatatlanabb Habsburg György és csatolt részei viselkedése.

Ígényelték-e az arisztokrácia segítségét a rendszerváltozás után döntési pozícióba került elit csoportok?

Báró Gudenus János: – Volt ilyen igény az Antall-kormány idején. Így került haza például Batthyány Ádám, Bethlen István, Szapáry György, Teleki Pál. Az utóbbi vissza is ment, mert kikezdték bizonyos liberális körök. A hazatérteket olyan igaztalan vád is érte, hogy vissza akarják állítani a „Horthy-fasizmust”.

Báró Schell József: – Nem ígényeltek segítséget. Az újgazdagok csak hivatkoznak Széchenyire, de nem akarnak új Széchenyit, vagy ha igen, akkor a saját köreikből kívánják megteremteni.

Báró Riedel Miklós és Lóránt: – Előfordult, hogy politikai, gazdasági érdekből igénybe vettek egy-egy jól csengő arisztokratanevet. Ilyen volt az MDF esete Habsburg Györggyel. Úgy vesszük észre, hogy a külföldről hazatértek egy része betagozódott a rendszerváltás után kialakult, alapvetően állampárti gyökerű oligarchiába.

Báró Atzél Ferenc: – Az előre megírt forgatókönyv alapján hatalomba helyezettek csak magukkal voltak, vannak elfoglalva, húsz év alatt nem szólították meg a főnemeseiket, nemeseket. Egyébként a mai Magyarországon nem lehet elitől beszélni.

Miért nem tudta megszervezni magát a főnemesség az elmúlt húsz évben?

Báró Gudenus János: – Elsősorban megcsappant létszáma miatt, hiszen 1944-től kezdve a főnemések négyötöde emigrált, az itthon maradt, egzisztenciájától megfosztott százharminc család hatszáz tagja kevés volt ahhoz, hogy bármiféle befolyást gyakoroljon a politikára. Másrészt pedig tudatosan távol maradtak a közélettől. A rendszerváltozás után alakult nemesi szervezetek, egyesületek is csupán hagyományörző, kulturális célokat szolgálnak, politikai kérdésekben nem foglalnak állást.

Báró Schell József: – A volt főnemesi osztály behozhatatlan hátrányokat szenvedett. A leszármazottak, akik a második világháború után születtek és most középkorúak, már csak halvány sejtésekkel, tétova érzelmekkel közelíthetnek szüleik, nagyszüleik világához. Az unokák a mai kor jobb-rosszabb oktatási intézményeiben csiszolódnak. Így aztán a főnemesség újrászervezése igencsak nehéz.

Gróf Batthyány Bálint: – Kiöregedtek vagy meghaltak azok, akik egykor emigrációba kényszerültek, és akiknek még volt magyar öntudatuk. Leszármazottaik külföldön nőttek fel, ott alapítottak családot, és csak kevesüknek van igazi kötődése Magyarországhoz, többségük a nyelvünket sem beszéli. Az itthon maradottak 1989-ig a túlélésért küzdöttek, páriák voltak. Amúgy a főneméseknek a nyugati országokban sincs már fontos szerepük, pedig őket nem bántotta senki, tulajdonukat nem vesztették el. Az egyetlen, amiért érdemes lenne közösen tennünk valamit, hogy elérjünk egyfajta erkölcsi kárpótlást, vagyis fejeződjék be a máig tartó történelemhamisítás. Jó lenne tudatosítani a fiatalokban, hogy az arisztokrácia nem olyan volt, amilyennek a bolsevikok negyvenöt éven át tanították.

Báró Riedel Miklós és Lóránt: – Több oka lehet, hogy a főnemesség nem szervezte meg magát. Egyrészt a történelmi családok széthullása, széttagozottsága a világban. Másrészt az, hogy az idősebb családtagok nem találták meg a hangot a fiatalokhoz, vagyis

a leszármazottaikhoz. Harmadrészt: nem találtak egymásra az itthon maradottak és a külföldről hazatértek. Meglehetősen lyukas a magyar arisztokrácia közötti kapcsolati háló Magyarországon és külföldön egyaránt. A megmaradt főnemesség nem törekedett előzetes önszervezést igénylő, vezető szerep betöltésére, alighanem tart a politizálástól. Kétségtelen, hogy az itthoniak még mindig aggodalomban élnek, nincs megfelelő anyagi háttérük, és sajnos mintha széthúznának. Szomorú, hogy a nemesség nemzetközi szervezetében egy magyarul nem is tudó, külföldön élő volt honfitársunk képviselte a magyarországiakat, igaz, csak rövid ideig. Ráadásul itthon nem tudnak egymással kapcsolatot kiépíteni az így-úgy, hosszabb-rövidebb időre megszervezett főnemesi egyesületek, társaságok. Meglehet, rivalizálnak egymással, féltékenykednek egymásra. Szerepet játszhat ebben az is, hogy a kényszeres létszámnövelés miatt a szervezetek felveszik soraikba a nagyobb létszámban fennmaradt nemességet is, ami sok főnemesből idegenkedést vált ki. Mindeközben érezzük a kirekesztést a társadalom részéről. Csak tréfaként említve: tulajdonképpen meg lehetne alakítani számunkra egy újabb kisebbségi önkormányzatot.

Báró Atzél Ferenc: – Mivel a bolsevik uralom majdnem ötven évig tudatosan a főnemesség, nemesség elpusztítására törekedett, így az érintettek a túlélésre rendezkedtek be az egész Kárpát-medencében, méghozzá sikeresen és példamutatóan. Az itthon maradottak elsősorban a családjuk mindennapi gondjaival voltak, vannak elfoglalva.

Mit nem bocsát meg a társadalom egy része a főnemességnek, és miért?

Báró Gudenus János: – Hamis képet alakítottak ki az arisztokráciáról. Eszerint csak „hülye grófokból, népnyzó elemekből” állt a főnemesség. A köztudatban ez terjedt el.

Báró Schell József: – A közvélekedés szerint a nemzetet ért kudarcok; a 20. század tragikus történelme az arisztokrácia alkalmatlanságát bizonyítja, hiszen nem tudott kivezető utat találni a bajokból.

Gróf Batthyány Bálint: – Komoly nyomokat hagyott a hosszan tartó állampárti diktatúra a társadalomban. Az akkor hallottak mélyen beágyazódtak az emberek tudatalattijába. Élnek a régi előítéletek még azokban a társadalmi rétegekben is, amelyek nem voltak kifejezetten elkötelezettjei a rendszernek: eszerint az arisztokrata tökkelütött, raccsol, kizsákmányolta a dolgozókat.

Báró Riedel Miklós és Lóránt: – Tény, hogy a magyar társadalom nagy része elitellenes, nemcsak arisztokrataellenes. Tiszteli a mindenkori elitet, de irigy és acsarkodó. A liberalizmus világméretű térhódítása pedig nem kedvez a főnemesség által képviselt konzervatív, keresztény szemléletnek. Szabadossá tették a tömegeket. Ez a rombolás már legalább egy évszázada tart, nemzedékek sora előtt járatták le a vallást, az erkölcsöt, a rendet, és azokat az embereket is, akik képviselték és képviselik ezeket az értékeket.

Gróf Zichy László: – Ritkán tapasztaltam ellenszenvet nevem, arisztokrata mivoltom miatt. Rokonszenvvel sokszor közelítettek hozzám, ugyanis sokakban tudatosult, hogy a szocializmusban nekünk általában rosszabbak az esélyeink, mint másoknak. A személyzetisek kezdetben furcsán néztek rám, a párttitkárok közül többen belém rúgtak. Az utóbbiakat ezért tartották. De találkoztam tisztességes baloldaliakkal is, olyanokkal, akik nem kívántak élni a privilégiumaikkal. Ma is több baloldali emberrel vagyok jóban, persze nem az országot tönkretéve „szoclib” vonulatból. Kifejezett utálatot kizárólag a kárpótláskor tapasztaltam, de az annak szólt, hogy sokkal több jegyünk volt, mint a helybélieknek, és olyan településen is ligitálhatunk, ahol korábban nem laktunk. Egyébként minket sokkal rosszabb arányban kárpótoltak, mint egy átlagos falusi embert.

Báró Atzél Ferenc: – Azok, akik ismernek arisztokratákat, netán együtt dolgoztak velük, a legnagyobb elismeréssel szólnak a

„gaz népníyúzó”-ról. Akikre hatott a bolsevik agymosás vagy a mai bulvárszemlélet, azok előítéleteik alapján gondolkoznak, fogalmuk sincs a valóságról. Márpedig a főnemesség tökéletesen helytállt a leghetetenőbb helyzetekben is. Egyes tagjai, mint például a hazatérő Károlyi Mihály, vagy a felesége, Andrássy Katinka, ritka, bár aljas kivételek.

Hogyan látja a történelmi elit jövőjét?

Báró Gudenus János: – Ez a vonat már elment... Ezt igazolja Sztárayné Kézdy Éva Egy eltűnt réteg nyomában című szociológiai tanulmánya. A szerző a 18 és 35 év közötti főnemesi származású fiatalok körében végzett felmérést. A fiatalok többségének már nem jelent semmit a származás. Különös azonban, hogy mind a hazai, mind az emigrációban élő arisztokrata ifjak keresik és igénylik egymás társaságát.

Báró Schell József: – A Magyarországon maradt családok megszenvedték a rendszerváltás minden nehézségét, a rossz kárpótlási törvényt, az áldemokráciát, az erőszakos liberalizmust, az individualizmust, az értéktelenséget reklámozó média nyomulását, az iskola hagyományos értékeit nem tisztelő úgazdag vagy éppen civilizálatlan szülők hatalmaskodását... Ilyen környezetben az emelkedettség nem tud hatni, zavaros a jövőkép.

Gróf Batthyány Bálint: – Nem látom az arisztokrácia jövőjét, de nem is tartom végtelenül fontosnak, hogy legyen jövője. Csatlakozzunk a polgári osztályhoz, és ne hozzunk szégyent őseinkre, viselkedjünk erkölcsileg kifogástalanul!

Báró Riedel Miklós és Lóránt: – Új „arisztokrácia” van kialakulóban, ha nem is ezen a néven, de hasonló szerepben. Ebben a körben szinte alig találhatók meg a régiek, és ha mégis, úgy nem elsősorban az elvárható konzervatív szemlélettel. Valószínűleg a pénz vonzza őket oda, és a befogadói kör sznobizmusa. Mert

ugyebár a sznobnak tetszik, ha egy bulvárlapban megjelenő fotón összeülekezhet egy igazi gróffal. A történelmi familiákban született fiatalok egyre jobban beilleszkednek a modern világba, és lehetséges, hogy számukra a származást ábrázoló családfa csupán egy falra akasztható, bekeretezett kép lesz, amelyre fel lehet vágni, és ez a sajátos dekoráció úgy öröklődik majd, mint a nagymami kredence. Mások esetleg eladják nemesi címüket, címerüket áruvédjegynek. De az is előfordulhat, hogy a társadalmak felismerik, végső romlást hoz Európára a szélsőséges liberalizmus, és megpróbálnak visszatérni egészséges gyökereikhez. Ekkor jó lesz majd, hogy vannak családok, amelyekre támaszkodni lehet, és amelyek segítenek visszatalálni a keresztény értékrendű Európába.

Gróf Zichy László: – Biztosra vehetjük, hogy a magyarországi arisztokrácia soha nem fogja visszaszerezni régi pozícióját. Sokkal nagyobb kérdés az, hogy a helyébe lépett „társaság” meg tudja-e tartani a sajátját. Micsoda felháborodás törne ki, ha az ezer hektár feletti birtokokat ismét államosítanák! Pedig több van belőlük, mint régen. Egyébként a jövő mindig csak valakikkel együtt képzelhető el. Sajnos nem látok semmilyen szándékot arra, hogy például a Történelmi Családok Egyesülete valóban össze kívánná hozni a volt főnemességet, nemességet. Azt csak a vicc kedvéért, de tényszerűen jegyzem meg, hogy jelenleg három személy is magyar királynak vagy a trón várományosának tartja magát. Szerintem az itthon élő vagy hazatért arisztokraták legnagyobb részének sokkal fontosabb a nemzet újjáépítése, mint a főnemesség jövőbeli szerepének latolgatása.

Eleget tett hivatásának a magyar arisztokrácia?

Báró Gudenus János: – Azáltal, hogy ezer évig vezette a nemzetet, kiváló hadvezéreket, államférfiakat, tudósokat, egyházvezetőket, írókat adott, mindenképp betöltötte hivatását. Arisztokráciánk semmiben sem marad alul más európai népek főnemességével összeha-

sonlítva. Sőt, színes összetétele, vegyes etnikai hovatartozása révén talán felül is múlja azokat.

Báró Schell József: – A múltról nem érdemes beszélni, a jövő pedig csak akkor jöhet szóba, ha az ország fel akarja élesíteni ezt az elpusztított osztályt. Ez esetben két felnőtt fiam és öt unokám fog a haza rendelkezésére állni.

Báró Riedel Miklós és Lóránt: – Hogy eleget tett-e történelmi hivatásának az arisztokrácia, vagy sem? Volt, hogy igen, volt, hogy nem. A végeredmény azonban, amilyen helyzetbe hazánk került, talán azt mutatja, hogy sajnos nem.

Gróf Zichy László: – Úgy vélem, a főnemesség döntő többsége nem azért lett az, ami, mert elvtelenül kereste a mindenkori uralkodó kegyeit. A magyar arisztokrata az életét kockáztatva, vérrel, verítéssel küzdötte ki, hogy felemelkedhessen. És amit saját magának szerzett, az legtöbbször a nemzet javát is szolgálta. Sok hibánk, gőgünk, melléfogásunk ellenére szerintem teljesítettük azt, ami feladatunk, kötelességünk volt és maradt; ám ezt ítélje meg az objektivitást kereső történelemtudomány! Sajnos, mind a mai napig tapasztalható a történelem hamisítása, bár ennek stílusa, megjelenési formája megváltozott.

Báró Atzél Ferenc: – A magyar arisztokrácia eleget tett történelmi hivatásának. Példamutatóan helytállt az élet minden területén, és a Nagy Bíró előtt sem fog erkölcsének híjával találtatni. Időnként azért eljátszom a gondolattal, hogy ha a nyolcvanas évek végére, a kilencvenes évek elejére kialakult „vörös arisztokrácia” belvilágában, illetve az azóta létrejött gazdasági és politikai parvenü réteg életében, ugyanúgy, bolsevik módszerekkel végbevitt, brutális változás történe, akkor vajon hogyan viselkedne ez az „új elit”? Töredelmesen bevallom, már csak az érdekesség kedvéért is végignéznék egy ilyen kísérletet – „élesben”.

HALASZTOTT HANTOLÁS

Höbbszáz év kell ahhoz, hogy egy nép kigyöngyözzön magából egy kifinomult, nemzetközi beágyazottsággal rendelkező elitet. Ezért szerintem a főnemesség társadalmi, nemzeti érték. Ezt az értéket próbálták teljesen elpusztítani azok, akik egyfajta új világot vizionálva végképp el akarták törölni a múltat. Tehát e tekintetben pontosan akkorát buktunk, amekkora kárt okoztak a kíméletlen eszme harcosai az arisztokráciában mint értékörző, értékteremtő „osztályban”.

Főnemességünket számon és becsben tartják a nagyvilágban, hiszen legjobbjai gazdagították, védtek az európai kultúrát. Régi keletű beágyazottságunkat ebbe a kultúrkörbe mi sem bizonyítja szebben, mint az a kultusz, ami Árpád-házi Szent Erzsébet körül alakult ki már a 13. században szerte Európában, majd később az egész földgolyón. (Egyébként a ma is élő báró Lipthayakat kimutatható rokoni szálak fűzik Szent Erzsébethez, II. András királyunk lányához.)

Másfelől földrészünkön közös talajban gyökereznek a vérgőzös, borzongató legendák is: amit a franciáknak „Kékszakáll” herceg testesít meg, azt a magyaroknak Báthory Erzsébet. Nálunk is megtalálhatóak a kastélyokhoz, várakhoz köthető kísértethistóriák. Afféle vándormotívum például a fej nélküli barát szelleme. A skót felvidéken ugyanúgy találkozhatunk vele, mint Kárpátalján, a nagyszőlősi Perényi-kastélyban. – Mindenképp különös – meséli báró Perényi János neje, Mária asszony –, hogy apósom, báró Perényi Zsigmond első felesége eskü alatt vallja: találkozott a fej nélküli baráttal a harmincas évek közepén, amikor a nagyszőlősi kastélyba költözött. Pedig hát ő egy felvilágosult amerikai hölgy.

Hogy milyen mértékben voltunk jelen Európában, arra hadd hozzon fel további érdekes példákat három ősi család sarja.

Gróf Batthyány Bálint: – Többször emlegették a családban, hogy 1560–1561-ben a francia uralkodó udvarában szerelemre lobbant egymás iránt az utóbb lefejezett Stuart Mária, a skótok királynője és Batthyány Boldizsár. De hogy szerelmük plátói maradt-e, vagy voltak testi vonatkozásai is, ma már senki sem tudja. Boldizsár mindenestre lenyűgöző személyiség lehetett, hiszen korának legnagyobb tudósaival, művészeivel állt levelezésben, illetve akivel lehetett, személyes kapcsolatot teremtett. Antwerpenben például portrét készíttetett magáról idősebb Pieter Brueghellel, a festőóriással. És, csak úgy melleleg, 1587-ben Kanizsánál megverte a törököt.

Herceg Esterházy Antal: – A familiában kétszáz éve mesélik a következő történetet: 1809-ben Napóleon személyes követe azzal az elképzeléssel kereste fel II. Miklós herceget, hogy a császár szívesen látná az Esterházyak fejét magyar királyként. A herceg Habsburg-hűsége azonban megingathatatlan volt, ezért visszautasította a koronát. Mindenesetre, mint udvarias vendéglátó, meghívta a követet vacsorára, ahol Esterházy-rostélyost szolgáltak fel. A lakoma végeztével Miklós herceg szertartásosan átnyújtotta az étel receptjét a diplomatának, és talányos szemtelenséggel elküldte vele Napóleonnak, mint aki konyhai remekkel köszöni meg a korabeli Európa urának a kitüntető figyelmet és a megtisztelő ajánlatot.

Gróf Teleki János: – Ha dédapám, gróf Teleki Sándor honvéd ezredes 1849 őszén nem szökött volna meg Aradról, az orosz-osztrák fogságából, Victor Hugo, a francia költő, író sosem tudta volna meg, milyen a kolozsvári cifra szűr. Az őszám ugyanis Franciaországban kötött ki, de III. Napóleon államcsínye után jobbnak látta, ha Jersey szigetére menekül. Ott ismerkedett meg Victor Hugóval, száműzötttel. Olyan jóban lettek, hogy dédapám, a híres kardforgató lovaglóleckéket adott a kor egyik legnagyobb tollforgatójának. A francia irodalom büszkesége még az őszám cifra szűrét is elkunyerálta, olyannyira megtetszett neki a viseleten megjelenő díszítések jelképrendszere.

Sokunkat még ma is töprengésre készítet, hogy miért akarták mindenáron, gyilkos kérlelhetségtelenséggel megsemmisíteni az arisztokráciát.

– Tulajdonképpen mi volt a bűnünk? – gondolkodik el pesti lakásában Esterházy Antal herceg. – Az, hogy gazdagok voltunk? Hogy ismertük a nemzet hiteles történelmét, ezért nem lehetett félrevezetni bennünket?

Egyébként a magyarországi főnemesek szenvedéstörténete 1944–45-ben kezdődött; a trianoni utódállamok területein pedig már 1919–20-ban megindult a magyar arisztokrácia háttérbe szorítása, vagyonfosztása, üldözése. Mindazonáltal főnemességünk egészét illetően a második világháború tekinthető a vész kezdetének.

– Apám a második világháború idején önkéntesként vonult be a huszárokhoz – mondja herceg Esterházy Antal. – Egyértelműen megvolt benne a haza iránti magasrendű elkötelezettség, élt benne a vezekényi csata példaadó erkölcsisége. Négy Esterházy esett el Vezekénynél a török hódoltság korában, a Mária-lobogót, az akkori nemzeti zászlót védve. Tény azonban, hogy 1944-ben, Budapest körülvétele után, apám már nem látta értelmét a további harcnak. Decemberben Sárísápra is fegyvertelenül érkezett. Ott lövöldözés támadt, ő megsebesült. Elfogták a szovjetek, kihallgatták, és a sebét látva kórházba akarták küldeni. Csakhogy az oroszokkal együttműködő kommunisták, illetve a helyi csatlósok erősen fellelétek a szovjet parancsnokkal szemben, mondván, ők jobban tudják, miféle emberek az Esterházy hercegek, népnírók egytől egyig. Végül az oroszok átadták apámat a gyűlölködőknek, azok kiterelték a falu határába, és minden teketóriázás nélkül agyonlőtték.

Ördögi kegyetlenséggel gyilkoltak annak a vörös karszalagos társaságnak tagjai is, akik a szovjet hadsereg egyik alakulatának engedélyével élet-halál urai lettek a gyömrői járás területén 1944 végétől 1945 közepéig. Papokra, módosabb emberekre,

értelmiségekre, arisztokratákra vadásztak, miközben magukat rendőrnek tekintették. A rendőrbandát '19-es kommunisták, valamint munkaszolgálatból, koncentrációs táborból visszatértek szervezték, vezették. Hozzávetőleg százötven ember eltűnése és keserű halála szárad a lelkükön. Péteri község evangélikus lelkészének, Csaba Gyulának kiszúrták a szemét, kitépték a nyelvét, levágták a nemi szervét, keresztre feszítették, és azt kiáltozták neki: „Menj Istenedhez!” Gróf Révay József filozófust, a kiváló sportolót megkínózták, majd fejbe lőtték. Gróf Corinini Jánossal hasonló módon végeztek. Mellesleg Révaynak Úriban volt birtoka, és éppen tervbe vette, hogy földet oszt.

Megszálló szovjet katonák osztályharcos alapon, barbár módon gyilkolták meg gróf Blanckenstein Lajost és nejét, gróf Pejacsevich Gabriellát, továbbá gróf Markovits Kálmán nyugalmazott tábornokot, gróf Sennyey Ferencet, gróf Vay Lászlót, gróf Szécsen Miklóst és feleségét, Esterházy Alice grófnőt. Bárány Vilmos győri püspök vértanúsága ma már közismert. A szovjetek bántalmazása következtében hunyt el a nyugdíjas gróf Mikes János szombathelyi püspök és gróf Széchenyi Viktor.

A főúri lakok példátlan kifosztása is a második világháború idején zajlott le. Először a hadi népek – németek, oroszok – pusztítottak, aztán a helyben lakók egy része. Az erdélyi Szentbenedeken például a Kornis-kastélyból származó középkori kárpittal budit burkoltak be román parasztok. A főtí Károlyi-kastélyból előszeretettel vitték a függönyöket a helyiek, gatyát, ruhát szabtak, varrtak a finom anyagból. A gyömrői Teleki-kastélyból származó, felbecsülhetetlen értékű, ősi pergamenekkel befőttes üvegek tetejét fedték be a fosztogatásban részt vett családok.

A magyarországi főnemesség szenvedése 1951–53-ban, a kitelepítések, bebörtönzések időszakában érte el tetőfokát, amikor csakugyan a fizikai megsemmisítés peremére került az ezeréves elit.

– Ötvenegy júniusában budai, Bauhaus stílusú villánkból huszonnégy óra leforgása alatt kellett távoznunk – emlékezik gróf Zichy László. – Igaz, anyámnak már volt gyakorlata az ilyesmiben, hiszen amikor néhány évvel korábban a szlovákok úztek el bennünket a felvidéki birtokunkról, ők is huszonnégy órás ultimátumot adtak. A budai villából most egyenesen egy libaölbe telepítettek minket, ami a Kasziba-tanyán volt, Polgár mellett. Tavasszal és nyár elején jól éltünk, ilyenkor ugyanis Aladár bátyámmal kifosztottuk a madárfészkeket. Sosem felejttem el, egyszer milyen büszke voltam: tizenegy fogolytőjást adtam át anyámnak, megvolt belőle az aznapi vacsora.

Számos kegyetlen és megannyi felemelő történetet osztottak meg velem az arisztokraták Rákosi Mátyás országlása idejéből. Például: a politikával nem foglalkozó gróf Batthyány Gyula nemzetközi hírv festőművész fogait kalapáccsal verték ki az ávósok az Andrassy út 60.-ban. De számomra a legmegrázóbb: Déry Sári, a színésznő esete. A díva, aki a nőiséget fényes napként sugározta, gróf Almásy Miklós első felesége volt. Kitelepítették őket Mádra, a színésznő ott megbetegedett és meghalt 1952-ben. Vakbélgyulladás vitte el, pokoli kínok között végezte. Állítólag azért nem kapott megfelelő orvosi ellátást, azért nem operálhatták meg, mert a helyi párttitkár ragaszkodott a lakhelyelhagyási tilalom betartásához. A színésznő teteme hosszú napokig feküdt egy parasztház udvarán, tornácán egy asztalra fektetve. Augusztus volt, tikkasztó hőség. Az illetékes hatóság késlekedett a temetés engedélyezésével, tétovázott, valószínűleg tartott tőle a hatalom, hogy az üldözöttek néma tüntetésé változtatják a szertartást.

Ez egy klasszikus sorsdráma. Az ógörög Szophoklész műve, az Antigoné jut róla eszembe, ahol a fő kérdés ugyanaz, mint ami Mádon volt 1952-ben. Vagyis: felülírhatja-e az aktuális hatalom az ősi, erkölcsi parancsot, miszerint a halottnak jár a

végtsztesseg, jár a temetés? Egyfajta katarzist érezhetünk ma is, ha belegondolunk, hogy a grófné, Déry Sári, aki a magyar Marilyn Monroe lehetett volna, az Antigoné magyar változatának hőse lett.

– Hogyan viselték el a kitelepítés megpróbáltatásait az idős korúak, akik még ismerték az élet napos oldalát? – kértem gróf Széchenyi Kingát, aki kislányként maga is a Budapestről elüldözöttek közé tartozott.

– Erős akarátú, vallásos emberek voltak – réved vissza a múltba a grófnő –, megmaradt a tartásuk és a hitük. Valószínűleg sokat köszönhettek a neveletésüknek. Őket még lelkiileg felkészítették otthon és az iskolában, hogy adott esetben a sors kegyetlenségeit is el kell viselniük, meg kell őrizniük az emberi méltóságukat. Köteleken az idősebbek megszervezték a kitelepített gyerekek tanítását, fontosnak tartották az értékközpontú nevelést. Nagymamám például angolt, németet tanított, mások földrajzot, történelmet.

Vajon hogyan nevelték a harmincas években, illetve a negyvenes évek első felében gróf Károlyi Lászlót, aki az idő szerint százezer hold, két kastély meg egy palota örököse volt. Hetven év elmúltával az idős arisztokrata albérletben lakik a saját kastélyuk egyik szárnyában, Fóton.

– Amikor a férjem gyerek volt – tájékoztat gróf Károlyiné Erzsébet asszony –, nem adhatott utasítást az alkalmazottaknak, és azok nem fogadhatták el esetleges parancsait. Pénzt a kezébe nem kapott, ajándék csak karácsonykor, húsvétkor és születésnapra járt neki. Sportolnia kellett, szobáját kissé hidegen tartották. Idejekorán tudatosították benne, hogy amit örökölni fog, nem az övé, azt ő csak működteti, gyarapítja családjá, nemzete javára, hiszen így cselekedtek az ősei is, visszamenőleg egészen a honfoglaló Kond vezérig.

A főnemes famíliáknál meglehetősen általános és régi keletű volt az a szellemiség, amit az ifjú Károlyi László megtapasztalt. Példának okáért vegyük azt a levelet, amelyet a könyvtár- és múzeumalapító gróf Széchenyi Ferenc írt István fiának (a leg-

nagyobb magyarnak) 1807-ben. Ebben erkölcsi alapértékeket fogalmaz meg, hangsúlyozva a haza, a nemzet és a család iránti kötelesség- és felelősségvállalás fontosságát. A levél annyira megérintette a címzettet, hogy belevarrta a huszárdolmányába, és ott hordta a szíve fölött. Csodálkozhatunk-e ezután, hogy István gróf megalapítja a Magyar Tudományos Akadémiát, sikeresen megküzd a Lánchíd felépítéséért, dolgozik a Duna szabályozásán, és sosem kíméli saját anyagi forrásait, ha az országot felemelő ügyeken kell lendítenie. Hogyan is kímélné, amikor az édesapja ezt írta neki: „A pénz csupán el van helyezve nálad, s nem a te tulajdonod, mert nem azzal lépsz az ítélőszék elé, hanem csupán az elszámolás kötelezettségével.”

Egyébként az erkölcsi nemesség emelkedett szelleme töretlenül fennmaradt a Széchenyi-famíliában. A családi tanács jegyzőkönyve szerint Trianon után, 1921-ben gyűjtést rendeztek egymás között a Magyar Tudományos Akadémia siralmas anyagi helyzetének rendezésére. Egy vagyont, 744 ezer koronát adtak össze. Gróf Széchenyi Miklós nagyváradai püspök egymaga százezer koronát tett le az asztalra. Az első világháború idején saját költségükön olyan katonavonatot állítottak össze, amelyen sebesülteket szállítottak haza a frontról, a család nőtagjai pedig kórházakat rendeztek be házaikban, kastélyaikban a hadszínterekről érkezőknek.

A nagy áldozatokat vállaló Széchenyiek mögé mások is felsorakoztak, például gróf Vigyázó Sándor és fia, Ferenc. Kettejük nagylelkűségének köszönhetően igen jelentős vagyon birtokába jutott a Magyar Tudományos Akadémia 1928-ban – igaz, itt egy csüggesztő pereskedés akadályozta az értékek maradéktalan átvételét. Mindazonáltal tény, hogy a Vigyázó grófok 25 ezer hold földet, négy kastélyt, két budapesti bérházat, egymillió pengőt, másfél millió pengő értékű részvényt, továbbá egy tizenhétézer kötetes könyvtárat hagytak a tudományos intézményre. „Rendíthetetlen meggyőződése – fogal-

mazott végrendeletében Vigyázó Sándor –, hogy az európai színvonalon álló s emellett minden ízében magyar kultúra Magyarország és a magyar nemzet fennmaradásának legbiztosabb záloga. Ez okból... egész vagyonomat a magyar nemzeti kultúra szolgálatába kívánom állítani, mely célt első magyar tudományos intézetünk útján vélem leginkább elérhetőnek...”

Vajon mit szólnak a Széchenyi és Vigyázó grófok szellemiségéhez a mostani, adóelkerülésre szakosodott offshore-lovagok, az elmúlt húsz-huszonöt év privatizációs ügyeinek rókaletkű bajnokai vagy az olajszökítés üzelmei következtében mágnássá emelkedett alakok?

Arisztokrata berkekben már a szűk családban igyekeztek megrostálni a fiatalokat, és akik nem voltak kellően műveltek, széles látókörűek, azokat eltanácsolták az igényesebb foglalkozásoktól, például a nagypolitikában való részvételtől. Ha valaki kezelhetetlen nagyságú adósságot halmozott fel, netán rútol csődbe vitt egy vállalkozást, és nem akadt senki, aki kisegítse... nos, ez esetben a vétkes kötelességszerűen főbe lőtte magát, vérrel mosta le a família, illetve a saját becsületén esett foltot. Egy ilyen sajnálatos tragédiáról beszélt nekem bikali, átlagos külsejű házában, Baranya megyében báró Puchner Károly, aki mostanság villanyszereléssel és mezőgazdasági vállalkozással foglalkozik, és soha senki nem szólította „báró úrnak” a faluban, csak a kocsmáros. Mindazonáltal néha eszébe jutnak a régi történetek, amikor eltraktorozik a luxusszállodává alakított egykori kastélyuk előtt.

– Dédapám, báró Puchner Hannibál katonaember volt, vezérőrmagy. Az 1859-ben lezajlott solferinói véres csatában olyan sebet kapott a lábára, hogy sosem gyógyult be. Le kellett szerelnie. Talán a derékba tört karrier lehet az oka, hogy iszonyúan szigorú ember vált belőle. Vasszigora a családdal szemben nyilvánult meg leginkább. Dédapám egyik fia, Antal ugyancsak katonatiszt volt,

és nagyon szeretett mulatni. Vélhetően komoly adósságba keveredett. Segítségért az apjához fordult, elutasítást kapott. Nem maradt más választása a fiúnak, főbe lőtte magát, hogy megmentse a saját becsületét és a Puchnerek jó hírét.

Mintha kevéssé jellemezné az utóbbi negyed században meggazdagodott honfitársainkat a következetes ragaszkodás a becsülethez, továbbá hogy némi kívánnivalót maga után a „megtollasodottak” áldozatvállalási készsége, szolidaritási kultúrája is. Jómagam – aki e sorokat rovom – egy gazdasági hetilapnál dolgoztam a kilencvenes években. Az újságnál újszólván munkaköri kötelességem volt a találkozás pénzes emberekkel. Az új gazdasági elit képviselőivel folytatott több száz beszélgetésem tapasztalata alapján nehezen tudnám megcáfolni az egyik itthon élő grófnő epés kijelentését, miszerint: „Az újjgazdagokkal ugyanaz a baj, mint az új államokkal: se múltjuk, se kultúrájuk.”

Gyengének tekinthető manapság a mecénási hajlandóság. A mai mágnások, akik nem kis részben a valódi teljesítmény nélküli gazdagodás hősei, mintha nem értenék, milyen kulturális kötelezettséggel jár a vagyon. Márpedig annak idején Haydn, Mozart, Beethoven, Erkel Ferenc, Liszt Ferenc életében állandóan jelen voltak a dúsgazdag magyarok, arisztokraták mint alkalmazók, megrendelők, pártfogók, zeneműélvezők. Gróf Amade Tádé titkos tanácsos és „zenegróf”, aki mellesleg virtuóz zongoraművész és népszerű komponista volt, felismerve a gyermek Lisztben rejlő géniust, azonnal menedzselni, támogatni kezdte. A nem euklideszi geometria megalkotójának, Bolyai Jánosnak a taníttatási költségeit javarészt báró Kemény Miklós és gróf Kendeffy Ádám vállalta magára. Báró Kemény János író nem sajnált harmincötezer hold erdőt eladni azért, hogy megmentse az erdélyi magyar színjátszást a két világháború közötti időszakban. Báró Hatvany Lajos támogatta Ady Endrét, Tóth Árpádot, József Attilát, Lesznai Annát és a Nyugat című folyóiratot.

BÁRÓSÁGRA ÁCSINGÓZÓK

Mostanság újra és újra felbukkan egy-egy nagy pénzű ember, aki különös vonzódást érez az arisztokrácia, illetve annak külsőségei iránt. Az egyik szeretne előnevekkel ékesített, hangzatos történelmi családnévre szert tenni, a másik csak egy helyes rajzolatú, ősi címert festetne az általa gyártott műanyag kutyatálak aljára. Szigorúan védi a jog a cégek márkajeleit, ugyanakkor szabad prédák a történelmi famíliák emblémái, a címerek.

– Tőlünk mindent elvettek, kis híján eltöröltek bennünket a föld színéről. Csak a becsületünk és a nevünk maradt meg. Ezekhez a végtelenségig ragaszkodunk. És nem adjuk a címeinket, rangjainkat, címereinket sem. Elég volt! – jelenti ki határozottan gróf Nyáry János, a Magyar Történelmi Családok Egyesületének elnöke, és így folytatja: – Évente két-három vörös bárót, a rendszerváltozás óta milliárdossá vált embert utasít el az egyesületünk. Ők velünk szeretnék igazoltatni, hogy nemesek, merthogy jól mutatna egy címer a kacsalábon forgó palotájukban vagy egy bárói cím a névjegyükön. Ráadásul az efféle alakok még erőszakosak is: ha egyik esztendőben eltanácsoljuk őket, a következő évben ismét kopogtatnak. Dokumentumokat hamisítanak, illetve hamisíttatnak. Előkaparnak például egy kihalt főnemesi családot, és addig-addig ügyeskednek, amíg valahogy a saját famíliájukat összefüggésbe nem hozzák vele, vagyis átrokonságot produkálnak, következésképpen igényt jelentenek be az eredeti címekre, rangokra.

Csakhogy a kékvérűek egyesületében minden kérelmet genealógiai, származástani bizottság vizsgál. Megtörtént, hogy egy Németországban élő, dúsgazdag ember jelent meg náluk, mondván: ő báró. Kiterítette a „családi” dokumentumait. Az egyesület nagy tekintélyű, származástannal foglalkozó szakértője, báró Gudenus János rögtön kiszúrt egy festményről készült fényképet,

amely II. József császárt ábrázolta. Lelepleződött tehát a család. Ám ahelyett, hogy a kérelmező szégyenében elsomfordált volna, így reagált: „Jé, nem is tudtam, hogy II. József a rokonom!”

Akad, aki úgy szeretne címhez és ranghoz jutni, hogy – sok pénzért áldozva – örökbe fogadtatná magát. K. Antal vállalkozó például a Körösladányban élt gróf Meran Jánost szívesen volna rábírní, hogy adoptálja. A gróf azonban mereven elzárkózott. „Nem adom a nevem!” – szögezte le szigorúan.

Gudenus báró meséli, hogy Németországban is megkörmökezik a főurakat a vastag pénztárcájú alakok, és néha sikerrel járnak.

– Anhalt hercegből jószerével azt sem tudjuk, mennyi fűtkos a világban – tájékoztat a báró. – Persze az eredeti Anhalt nyilván jól megszédte magát az adoptálásból. Nem árt tudni, hogy az arisztokrácia eredetigazoló, ősi könyveinek, azaz a Gothai almanachnak a jogutódjaiban, amelyeket Németországban állítanak össze és adnak ki, az örökbe fogadottak neveit két fokozattal kisebb betűkkel írják, és megjegyzik, hogy az illető nem tartozik a történelmi arisztokráciához. Magyar főrend azonban soha nem árusította ki magát sem itthon, sem külföldön.

Némelyek csak úgy a hasukra ütve bemonadják, hogy ők főnemeselek. Erről a kérdéstől gróf Almásy Antal így nyilatkozik: – Van olyan politikus, aki nem átallja sejtetni, hogy a mi családjunkhoz tartozik, pedig ez nem igaz. Mit tegyek? Kérjem ki magamnak a szemtelenséget? Méltóságon aluli lenne.

Néha a hazai sajtó is felül az álarisztokratáknak. A „királyi” televízió is készített interjút azzal az Amerikában élő, magát Esterházy hercegnek nevező személlyel, akinek semmi köze ehhez a családhoz; a gyanú szerint az 1958-ban Ausztriában, motorbalesetben elhunyt Esterházy Miklós herceg papírjait, illetve személyi adatait használja.

Magyarországon 1947-ben tiltották meg a nemesi címek és rangok használatát. Gróf Nyáry János szerint eljött az ideje,

hogy a nemesek ugyanúgy visszakapják teljes nevüket, ahogy visszaadták a régi utcanéveket. – A német példát kellene alapul vennünk – javasolja a gróf. – Ott törvény mondja ki: a címek és rangok a név részei.

Nyáry János nagyon bízik az Európai Nemesi Szövetségben. Ez óriási tekintélyű, befolyásos emberekből álló szervezet. Nyolc éve vette fel tagjai sorába a Magyar Történelmi Családok Egyesületét. A gróf úgy gondolja, a hazai jogi visszasságok rendezésében segítségükre lesznek az európai kékvérűek, így, mint mondja, „a jövőben talán nem fordulhatnak elő olyan disznóságok, hogy némelyik vállalkozó következmények nélkül a termékére ragaszthat egy-egy ősi címet”.

A főnemességre ácsingózók nemigen tudják azt, amivel maguk az arisztokraták – legalábbis a legjobbjai – mindig tisztában voltak, nevezetesen: bárónak, grófnak, örgrófnak, hercegnek, főhercegnek lenni önmagában véve nem sokat jelent. Ami igazán számít, az a teljesítmény, mégpedig az olyan egyéni és családi teljesítmény, amely közösségi érdeket szolgál egyebek közt a kultúrateremtés, tudományművelés, honvédelem terén. Másfelől pedig az is igaz, hogy érdemes cselekedetek nélkül aligha lehetett címhez, ranghoz jutni. Viszonylag széles körben elterjedt hiedelem például, hogy a tekintélyes vagyona szert tett magyar zsidó családok egyszerűen megvásárolták bárói címeket az 1867-es kiegyezéstől az első világháború végéig terjedő időszakban. A valóság az, hogy a szóban forgó harminc familia javarészt az ipar, a kereskedelem és a pénzügyi rendszer fejlesztésében elért sikereiért, továbbá az emberbaráti és művészetpártoló tevékenységéért nyert főnemességet.

Weiss Manfréd, a csepeli gyáripár megteremtője 1918-ban kapott báróságot, Kornfeld Zsigmond bankár és vállalatalapító 1909-ben, Korányi Frigyes orvostanár és kórházalapító 1908-ban. Az eredetileg izraelita vallásúak közül négy főnemesi miniszteri tisztséget is viselt: báró Harkányi János, báró Hazai

Samu vezérezredes, ifjú báró Korányi Frigyes és báró Szterényi József. Érdekesség, hogy bár a zsidó származású magyar arisztokraták többsége keresztény hitre tért és nagyszerű hazafinak bizonyult, az uralkodó mégsem emelt közülük senkit báróságnál magasabbra, vagyis grófi rangra.

Mindemellett az is tény, hogy Magyarországon sajátos volt a nemesség egy részének viszonya a címhez, ranghoz, rangemeléshez. Kiváltképp az ősi családok tagjai között akadtak olyanok, akik többre tartották a régi magyar nemességüket, mint a Habsburg-kézből kapott báróságot, grófságot. Az ősrégi székely primor família sarjától, Ugron Bélától tudom, hogy ükapja, Ugron Lázár így kommentálta a „megtiszteltetést”, amikor Ferenc József császár bárósággal kínálta meg: „Nekem egy Habsburg ne adjon rangot, volt az én családomnak rangja, neve már akkor is, amikor az ő felséges famíliájának még a hírért sem hozta erre a szél. Különben Székelyföldön több, mint Ugron úgysem lehetek.” A „haza bölcse”, kehidai Deák Ferenc, aki tető alá hozta a kiegyezést, szintén elutasított mindenféle hivatalos elismerést, címet és rangot. Azt tekintette kitüntetésnek, hogy szolgálhatta a nemzetet. Elgondolkodtató, hogy a német-osztrák gyökerekkel rendelkező Gudenus-család Magyarországon élő tagja, báró Gudenus Hugó ugyancsak eltekintett az 1907-ben felkínált rangemelésről, grófságtól, mondván: „Inkább maradok régi báró, mintsem legyek újsütetű gróf.”

ERŐLKÖDŐ MÚLTROMBOLÓK

Sokszor még a múlt eltörlésén ügyködők sem tudták semmisnek tekinteni arisztokratáink, országirányítóiink nemzetközi tekintélyt kivívó eredményeit. Mert hogyan is lehetne európai történelemről beszélni a honfoglaló Árpád vezér, az államalapító Szent István király, a Közép-Európát egységbe fogó Nagy Lajos király, továbbá Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király, valamint gróf Andrássy Gyula osztrák–magyar külügyminiszter cselekedeteinek méltányolása nélkül?

Hogyan lehetne hadtörténetről, hadművészetről értekezni a kontinensen végigszárguldozó Bulcsú vezér, a törökverő Hunyadi János kormányzó, gróf Nádasdy Ferenc huszártábornok és gróf Hadik András birodalmi katonai főparancsnok említése nélkül? Az utóbbi nevéhez fűződik a történelem legvakmerőbb huszárbravúrrja: Hadik 1757-ben elfoglalta és megsarcolta Berlint, nevetségessé téve ezzel az Európa-szerte már-már legyőzhetetlennek hitt porosz királyt, II. Frigyeszt. Korunk érdekessége, hogy a ma már nyugdíjas gróf Wass Huba (az író Wass Albert fia) amerikai tábornok dolgozta ki azt a katonai doktrínát, amelyet alapul véve hajtották végre a szövetségesek a gyors sikert hozó Sivátagi vihar hadműveletet Szaddám Husszein országa, Irak ellen 1991-ben.

Érdemes megjegyezni, hogy Mátyás király óta, négy évszázadon át, Európában és más földrészekén hangsúlyos harcászati szerepet kapott a huszárság, azaz a „legmagyarabb fegyvernem”. Nálunk a tisztek jórészt nemesek, illetve főnemesek voltak, de az alacsony sorból származó, tehetséges, bátor huszárok is társadalmi címhez, pozícióhoz juthattak, ha elég magasra emelkedtek a katonai ranglétrán. Maga szerzett magának dicsőséget és megbecsülést a „legvitézebb huszár” titulust kiérdemlő

Simonyi József óbester (ezredes). Édesapja még csak mészáros-mester volt Nagykállóban, az óbester, a Lipcse mellett lezajlott „népek csatája” hőse már báróságig vitte. Könnyűlovasságunk oly nagy tekintélyre tett szert, hogy magyar tiszteket hívtak Európa több országába a huszárság megszervezésére. II. Rákóczi Ferenc vezérlo fejedelem kapitánya, gróf Bercsényi László például a francia huszárság alapjait vetette meg 1720-ban; érdemeit XV. Lajos messzemenőig elismerte, Franciaország marsalljává nevezte ki 1758-ban. Manapság egy francia ejtőernyős ezred ápolja Bercsényi emlékét.

(Egyébként 1918-ig, amíg volt magyar uralkodó, a kimagasló katonai képességgel párosuló hősie viselkedés bármely katonára, bármely fegyvernemnél megnyitotta az utat a nemeség, esetleg a főnemesség elnyerése felé. 1916-ban, az olasz fronton Heim Géza gyalogsági főhadnagy elkápráztatta vitézségével a lovassági tábornok József főherceget, aminek folyománnyaképpen a huszonnyolc éves tiszt megkapta a katonai Mária Terézia-rend lovagkeresztjét és a magyar bárói címet.)

Régi gond, makacs probléma a múlt megsemmisítésében érdekelték számára a természetfeletti világ „kezelése”. Hogyan érhető el az emberek spirituális ihletettségű gondolkodásának kiiktatása vagy legalábbis befolyásolása? A Kárpát-medencében lakók tekintélyes hányada ugyanis képtelen megfelelni az évszázadok óta legismertebb magyarról, a Tübingiától Kolumbiáig tiszteletnek örvendő Árpád-házi Szent Erzsébet-ről, akiről még a reformátor Luther Márton is kivételes megbecsüléssel és rajongással emlékezett meg. Vagy hogyan tudnák a múltrombolók törölni memóriánkból lovagkirályunkat, Szent Lászlót? És vajon miként halványíthatnák az Árpád-ház emlékét? Nehéz feladat, hiszen e dinasztia az uralkodóházak közül a legtöbb szentet adta a világnak: hét szentet és három boldogot. Szent Piroksa bizánci császárné Szent László lánya volt. Az országot a tatárjárás után újraépítő IV. Béla királyunk

gyermeké, a lengyel királyné, Szent Kinga Lengyelország és Litvánia védőszentje lett.

II. János Pál pápa 1995-ben avatta szentté az 1619-ben Kassán kínhalált szenvedett jezsuita vértanút, Pongrácz Istvánt, aki a Pongrácz grófok családjához tartozik. Magasrendű erkölcsiségüknek, példaadó életüknek köszönhetően a boldogok sorába került a közelmúltban két 20. századi katolikus személyiség: báró Apor Vilmos győri vértanú püspök és herceg Batthyány-Strattmann László, a szegények orvosa. Újabb mozgalom indult gróf Esterházy János tragikus sorsú felvidéki politikus oltárra emelése érdekében.

De vegyük a tollforgatókat például a 16–18. századból! Roppant szegény lenne a közép-európai költészet báró Balassi Bálint, gróf Zrínyi Miklós, gróf Koháry István, báró Amade Antal, báró Amade László, gróf Ráday Gedeon, báró Orczy Lőrinc nélkül. És ott vannak az ízes nyelvű emlékiratírók is ebből az időszakból: Kemény János fejedelem, gróf Bethlen Miklós, báró Apor Péter, gróf „Árva” Bethlen Kata! Mi több, adott egy zeneszerzőt is a kultúradelvélnöknek a magyar arisztokrácia a barokk korszakban herceg Esterházy Pál nádor személyében. – *Az angolok gyakran műsorra tűzik a műveit. Magára Pál hercegre pedig úgy tekintenek, mint a barokk muzsika egyik jelentős alakjára* – tájékoztat Esterházy Antal herceg.

Ha íróinkat vizsgálom a 19–20. században, okvetlenül meg kell említenem báró Eötvös József, báró Jósika Miklós, báró Kemény János, gróf Bánffy Miklós, gróf Wass Albert, gróf Esterházy Péter és a vadászélményeit művészién megfogalmazó gróf Széchenyi Zsigmond nevét. Ők külföldön is elismerést szereztek a magyar irodalomnak. A legenda szerint Charles Dickens angol író úgy nyilatkozott a feudalizmust pellengérre állító, *A falu jegyzője* című Eötvös József-műről, hogy az a legjobb külföldi regény, amit valaha papírra vetettek. (Ide kívánczik a megjegyzés: Ausztriában Czjzekné gróf Toldalagi Éva

1956-tól rendszeresen fordított németre kortárs magyarországi és erdélyi szépirodalmi műveket. Meglehet, erdélyi kortársunk, báró Csávossy György költő és borász szakíró munkái is érdeklődése homlokterébe kerültek.)

Az elmúlt száz-százhusz évben a festészetben is jeleskedtek főnemeseik, közülük a legismertebbek: báró Mednyánszky László, gróf Batthyány Gyula, gróf Bolza Mariette, báró Schell József. Festőművész kortársunk gróf Haller Géza, báró Podmaniczky Ágnes és gróf Széchenyi Péter. Fotó- és videóművész a harmincas éveiben járó gróf Esterházy Marcell. Ami a színházat illeti: idős kora ellenére még nem ért véget a karrierje Ágh Évának, aki született Neuenstein bárónő.

Elismerték, megbecsülték a 20. század második felének hazai komolyzenei életében báró Lukács Miklós karnagyot, báró Kemény Klió operaénekest, gróf Blanckenstein János zongoratanárt és báró Tallián Tibor zenetörténészt. Báró Vécsey Elvira táncművész a hetvenes évekig balettmesterként dolgozott Budapesten.

Néhány hónap alatt filmszillag lett Barbara von Nady néven gróf Nádasdy Borbála, miután Ausztriába szökött 1957 februárjában. Májusban már megkapta a *Meine schöne Mama* című film főszerepét. Az álomipar vezető cégei versengtek érte, például a Cosmopol-Film és a Metro-Goldwyn-Mayer. Egy szerelemért azonban otthagytott csapat-paport, Bécsből Párizsba költözött. Aztán keserűen csalódott a férfiban, akiért feladta a színészi karrierjét, évekig megélhetési gondok nyomasztották. Végül rátalált az új szerelem, és új munkájában is megelégt a boldogságát: harminc évig klasszikus balettet tanított egy Párizs melletti kisvárosban, Dourdanben.

Kevesen tudják, hogy a genetikatudomány egyik úttörője gróf Festetics Imre volt, aki 1819-ben Brünmben közleményben tudatta, milyen törvényszerűségeket fedezett fel az öröklésben. Megelőzte ezzel Gregor Mendel brünni apátot, akit a

világ a „genetika atyjának” tart. A magyar arisztokrata elsőként használta a genetika kifejezést, tehát William Bateson csak második lehetett, annak ellenére, hogy hivatalosan ő adott nevet az új diszciplínának. A fizikatudományban báró Eötvös Loránd világra szólóan nagyot alkotott a 19. század harmadik harmadában és a 20. század elején, legismertebb találmánya a torziós inga. Báró Riedel Miklós szép eredményeket ért el a világító izzószálak fizikájának terén a 20. század második felében; egyebek között a villanykörtéknél előforduló belső villámképződés megszüntetéséhez sikerült hozzájárulnia.

Fogalomnak számít manapság a szakmájában a közgazdaságtan pénzügyprofesszora, a Belgiumban élő báró Lámfalussy Sándor bankár, ő az „euró atya”. Báró Gudenus Jánosnak, a leszármazástan európai színvonalú tudósának 2000-ben, Franciaországban, a nemzetközi heraldikai és genealógiai kongresszuson életműdíjat adományoztak, elsősorban *A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája* című ötkötetes munkájáért.

A földrajzi felfedezők között komoly rangot vívott ki magának a 19. században gróf Teleki Sámuel, akinek családnevét egy afrikai vulkán viseli, sőt még egy Kenya-hegyi növényfajtát is elneveztek róla, úgy hívják: Teleki-lobélia. Gróf Benyovszky Móric több helyen évekkel megelőzte a híres angol felfedezőt, Cook kapitányt a 18. század második felében. Zichy-földnek hívják az oroszországi Jeges-tenger egyik szigetcsoportját. A névadók gróf Zichy Ödön nagylelkűségét hálálták meg, aki fő támogatója volt az 1872 és 1874 között vezetett osztrák-magyar északi-sarki expedíciónak.

Köztudott, hogy a kilenc Oscar-díjjal jutalmazott *Az angol beteg* című film a 20. századi Szahara-kutató, Almásy László életét vette alapul. A filmbéli főalakot magyar grófi címmel tisztelte meg a forgatókönyvíró, illetve a film nyomán a világsajtó. Ám a valóságban a sivatagi felfedező nem volt gróf, hiszen az Almásyak köznemesi ágából származott.

(Ha már a kiemelkedő teljesítményt nyújtó nem főnemes nemeseknél tartunk, Nobel-díjasaink közül négyen voltak ilyenek: Szent-Györgyi Albert, Hevesy György, Békésy György, Zsigmondy Richárd. Ősi familiából való a két matematikus lángelme, Bolyai Farkas és fia, János, továbbá kölcei Kölcsey Ferenc, a *Himnusz* szerzője, és Vörösmarty Mihály, a *Szózat* írója, valamint a költőfejedelem, diósadi és hadadi Ady Endre. A 20. század első felének szépirodalma elképzelhetetlen lenne Kosztolányi és felsőlehotai Kosztolányi Dezső, szentistváni Babits Mihály, szécsénykovácsi Krúdy Gyula, valamint a Nobel-díjra jelölt nádudvari Tormay Cécile és a vélhetően szintén nemesi leszármazott Szabó Dezső nélkül. A híres nemések táborát gyarapítja a beszélőgép és a sakkozó masina feltalálója, kismagyar Kempelen Farkas, udvardi és kossuthfalvi Kossuth Lajos kormányzó, valamint a 20. század egyik zeneszerző óriása, szuhafői Bartók Béla. Az évszázad emberének nevezte 2000-ben a magunk mögött hagyott száz esztendőre visszatekintve a Financial Times margittai Neumann Jánost, a mai számítógépek működési elvének megalkotóját, aki mellesleg lerakta a játékelmélet alapjait, és az atombomba létrehozásában is részt vett. A magyar szobrászat lenyűgöző egyénisége volt lipótvárosi Stróbl Alajos, az 1900-as párizsi világkiállítás nagydíjas művésze. Eddig hét tudós, köztük három akadémikus került ki az Árpád-korig visszavezethető Kubinyi családból. Semsey Andor, egy hétszázötven éves familia sarjaként, 1923-ban bekövetkezett haláláig, tudományos és kulturális intézményeink rendkívül jelentős mecénása volt. Magyar nemes nagybócsai Sárközy Nicolas, azaz Nicolas Sarkozy de Nagy-Bocsa, aki 2007-ben a Francia Köztársaság 23. elnökeként vonult be a történelembe. Ugyancsak nemesi származású korunk művészeti életének jelese, a Leonardo da Vinci-díjas rajzfilmrendező, grafikus Jankovics Marcell, valamint a komponista és előadóművész Tolcsvay Béla és testvére, László,

továbbá az Alternatív Kossuth-díjas költő, Döbrentei Kornél, aki rokona a 'történelem' szavunkat megalkotó reformkori poétának, tudósnek, hőgyészi Döbrentei Gábornak.)

Ne feledkezzünk meg a sportról sem! Gróf Révay József a két világháború között tízszer húzhatta fel a magyar jégkorong-válogatott mezét, kilenc alkalommal pedig a gyeplabda-válogatottat erősítette, olimpián, Európa-bajnokságon szerepelt. A nemrég elhunyt gróf Markovits Kálmán kétszeres olimpiai bajnok vízilabdázó volt. Fia, gróf Markovits László tizenhat évesen országos felnőtt teniszbajnokságot nyert, tagja volt a magyar Davis-kupa-csapatnak, háromszoros olimpikon. Báró Jeszenszky Antal 1965-ben magyar bajnok lett terep-motorozásban. Gróf Esterházy Márton labdarúgóként a válogatottságig vitte. Gróf Almásy Antal díjugratásban tett szert ismertségre Belgiumban. Szerepelt az ottani válogatottban is. Később a gróf megkedvelte a horseballt (ez a lóhátról űzött sport a rögbi és a kosárlabda különös keveréke), csapattagként kétszer is belga bajnok volt, egyszer másodikak lettek az Európa-bajnokságon. Jelenleg Almásy gróf itthon próbálja meg fellendíteni a lovaspólósportot. Gróf Markovits Miklós brazil úszóbajnokságot nyert a hatvanas évek elején. Ugyanebben az időszakban Vári György a Pécsi Dózsában, illetve a Vasasban focizott. Az utóbbi csapattal egyszer Amszterdamba utazott, ott megrohanták az újságírók. Kiderült, hogy Vári György tulajdonképpen gróf Waldeck György, és a holland királynő rokona. Meghívta őt az uralkodó egy fogadásra, amelyen a királyi hercegnők is részt vettek. Őfelsége a királynő a futballista édesapja után érdeklődött, majd arra volt kíváncsi, mivel tölti az idejét (Vári) Waldeck György, amikor nem kergeti a labdát. (Vári) Waldeck gróf négyórás sportállást mondhatott magáénak, amúgy a vasesztergályos mesterséget űzte. (Itt kell megemlítenem, hogy az Aranycsapat két csatárját, Hidegkuti Nándort és Puskás Öcsit báró Gudenus Hugó fedezte fel.)

ÖRÖK MÉLYPONT

Hsakhog: az egész nemzetnek büszkeséget adó erkölcsi, tudományos, művészeti, katonai, politikai és sportbeli teljesítmények sem jogosítanak fel arra, hogy hallgassak, hallgassunk arisztokráciánk örök mélypontjáról, gróf Károlyi Mihályról. Elsőként szóljanak róla azok, akik családi kapcsolatban állnak vele!

– *Fiatal korában, Monte-Carlóban vagyonának java részét eljátszotta* – meséli távoli rokonáról gróf Károlyi László, amikor azt firtatom, igaz-e, hogy az 1919-ben történt és azóta is sűrűn emlegetett kál-kápolnai földosztás szemfényvesztés volt, mert amit Mihály gróf sajátjaként adományozott, azt jelzőleg terhelte, hiszen már rég elkártyázta. – *Nemcsak hogy elszórakozta a földjeit, igazából azt sem tudta, merre fekszenek a birtokai* – legyint a távoli rokon –, *vagy ha mégis sejtette, arról már fogalma sem volt, mettől meddig az övé a terület. Ékes példa erre az ő különös földosztása. Amikor az odaszervezett sajtó előtt, fent állva egy szekéren látványosan intézkedett, előadván, hogy itt ennyi hold ezé legyen, amott annyi amazé... nos, akkor fenyegetően odalépett hozzá egy bajuszos magyar parasztgazda, és így szólt: „Az rendben van, gróf úr, hogy a saját földjét kiosztja, de vigyázzon, az enyém felől ne rendelkezzen!” Egyébként a familiának az volt a hallgatólagos véleménye róla, hogy ő a magyar történelem egyik legkárosabb szereplője.*

– *Károlyi Mihályné Andrássy Katinka, a „vörös grófnő” a nagynéném volt* – mondja herceg Odescalchi Pál, és így folytatja: – *Ezért kevésbé érzem magam hivatottnak arra, hogy megítéljem Károlyi Mihály munkásságát. Azt is csak utóbb tudtam meg, mennyire dicstelen szerepet játszott akkor, amikor a második világháborúból kitáncolni akaró Kállay miniszterelnök szeretne volna megbízni Habsburg Ottót azzal a kényes feladattal, hogy valami-*

lyen formában képviselje a magyar kormányt, illetve az országot Londonban. Az angol fővárosban élő Károlyi Mihály és köre megírta a tervet. Meggyőződésem, hogy ezzel fontos lehetőségtől ütötték el a magyarságot, hiszen Ottó befolyásos személyiségekkel ápol szívélyes kapcsolatot, egyebek között a legerősebb állam elnökével, az amerikai Roosevelttel.

Gróf Károlyi Mihály 1918–19-ben (előbb miniszterelnökként, majd köztársasági elnökként) feladatának tekintette a magyarság természetes önvédelmi reflexének megbénítását. Ennek egyik megnyilvánulása volt az első világháború talán legeredményesebb magyar tábornokának, báró Szurmay Sándornak a letartóztatása. Szurmay az oroszok elleni sikeres hadműveleteivel szerzett nevet magának. 1915-ben visszafoglalta az Uzsoki-hágót a többszörös túlerőben lévő cári csapatoktól, mi több, ellentámadásba ment át, ezzel hozzájárult a szövetségesek hadtörténeti jelentőségű gorlicei áttöréséhez. Bárói címét az uzsoki hőstettéért kapta. 1917-től a Monarchia összeomlásáig a hadügyminiszteri posztot töltötte be, tehát a harctéri ismeretei mellett a hadseregszervezésben és -ellátásban is komoly tapasztalatokkal rendelkezett. Nagy tekintélyű katonai vezető volt, történelmi küldetést tölthetett volna be, ha az országba behatoló román, cseh, délszláv és osztrák erőkel szemben a honvédelem élére állhat.

Károlyi 1946-ban hivatkozási alapot teremtett a főnemesség üldözésére a Valóság című folyóiratban közölt tanulmányával. Ezt írja például: „Mi maradt meg az arisztokrácia értékeiből? Semmi. Ők, akiknek még a polgár is ötödrangú lény volt, a végén csak a kispolgári és alvilági SS- és hasonló bandák kegyéből éltek. Ők, az arisztokratikusak, az előkelők a legbecstelenebbel, a leghezugsabbal, a leggyilkosabbal álltak össze. Nem meglepő, hogy nem vettek tevékenyen részt az elmúlt két évtized politikájában. Ott álltak a háttérben és sokszor kényes posztokon szolgálták a rendszert Horthytól Szálasiig. Annak az osztálynak, amely önmagát is elárul-

ta, nincs többé létjogosultsága. Most azután egyszer és mindenkorra el kell tűnniük."

Sajnos nagyrészt el is tűntek a történelem viharai következtében. A Trianon előtti Magyarország területén körülbelül nyolcezer arisztokrata élt. Mára a földkerekségen hozzávetőleg háromezren maradtak, ebből itthon – csecsemőtől az aggasztányig számítva – hatszázan élnek. A Kárpát-medencében, az utódállamok területén összesen legfeljebb százra teszik a számukat.

A nehéz sors értékelő gondolkodásra készítet számos főnemes, például báró Podmaniczky Erzsébetet:

– Ha 1945-től folytatódhatott volna az úri világ, akkor elképzelhető, hogy nyafka kisasszonyként nővök fel, a legnagyobb gondom az lenne, hogyan passzol a hatszázegyedik ruhakölteményem a hatszázkettedik szájfényemhez. A történelem kerekének azonban forognia kell, még ha rettenetes áldozatokkal is jár, ahogy azt mi, arisztokraták igazán megtapasztaltuk. Bizony, szüksége van a közép-európai főnemességnek is az időnkénti megmérettetésre, és ezen ki így, ki úgy szerepel. Nem nélkülözhetik a kemény, odaadó munkát a történelmi nevet viselők sem – vélekedik a bárónő, az Országos Onkológiai Intézet nemzetközi osztályának vezetője, a Magyar Máltai Lovagok Szövetségének kancellárja. Egyébként a nemzetközi lovagrend kilencszáz éves történetében ő az első kancellárnő a világon. A hatvanas években hiába írta meg elegendő pontszámot elérve felvételi dolgozatait az orvosi egyetemre, helyhiányra hivatkozva; de valójában származása miatt, csak ötödszörre vették fel.

Erzsébet bárónőnek elsősorban az édesapja, Podmaniczky Frigyes báró mutatott példát arra, hogyan kell viselkednie egy arisztokratának a legmostohábbnak látszó körülmények között is. A kitelepítés utáni időkben az apa géplakatosként dolgozott, ám kétkezi munkásként sem feledte, hogy „noblesse oblige”, vagyis a nemesség, a név kötelez. „Amit egy

Podmaniczky csinál, azt a legnagyobb erőbedobással kell tennie!” – figyelmeztetett, és lám, kétszeres sztahanovista dolgozó lett belőle, nagyon szerették a munkatársai, és tiszteletből báró úrnak szólították.

Visszatérve gróf Károlyi Mihály bolsevik stílusú propagandaszövegére, miszerint az arisztokraták „a végén csak alvilági SS- és hasonló bandák kegyéből éltek”, nézzük meg, mi volt a valóság 1944–45-ben! Mindenekelőtt le kell szögezmem, hogy a főnemesség túlnyomó részben náci-, illetve nyilasellenes érzelmeket táplált. Szálasi hatalomátvételekor, '44 októberében az arisztokrata származású főispánok egytől egyig lemondtak hivatalukról, gróf Bethlen Béla, báró Jósika János, báró Schell Péter, gróf Széchenyi Endre, gróf Széchenyi György, gróf Teleki Béla, báró Urbán Gáspár ekkor vált meg patinás közigazgatási tisztségétől. Mindössze egy tucat olyan főnemesről tudok, aki támogatta a szélsőjobboldali eszméket és uralmat, közülük négyet ki is végeztek a háború után. Szálasi két miniszterét, gróf Pálffy Fidelt és báró Kemény Gábort 1946 márciusában akasztották fel, de nem kerülhette el a legsúlyosabb büntetést báró Temesváry (Vest) Ede nyilas sajtófőnök és báró Stralendorff Gyula propagandista sem. A nyilaspárti arisztokratákat családi megvetés övezte, például nem hívták meg őket a népe-sebb famíliák nemzetségi összejöveteleire.

Sokan bekapcsolódtak a történelmi családok tagjai közül az ellenállási mozgalomba, illetve a zsidók mentésébe a második világháború idején. Apponyi Virginia grófnő az 1944 nyarán Budapestre érkezett Raoul Wallenberg közeli munkatársa volt. Pongrácz grófék fent, Budán, az Országház utcai házukban tizennégy üldözött famíliát bújtattak. Herceg Esterházy Pál százezer pengőt juttatott zsidó származású rejtegetett gyerekek élelmezésére. Az 1980-ban elhunyt báró Wesselényi Miklós újságíró, az utolsó Wesselényi, az „árvízi hajós” dédunokája

feláldozta vagyonának jó részét arra, hogy segítse a sárga csilaggal megbélyegzettek túlélését. Az üldözöttek mentésében jeleskedett báró Born Frigyes, báró Rudnyánszky Mariella, báró Groedel Mária. Több főnemest koncentrációs táborba (legtöbbjüket Dachaubá) vittek a nácik, így tettek gróf Csekonics Ivánnal, gróf Sigray Antallal, gróf Apponyi Györggyel, báró Schell Péterrel, örgróf Pallavicini Györggyel, valamint a fent említett Born báróval, aki még is halt a lágerben, csakúgy mint báró Madarassy-Beck Marcell és báró Wolfner Gyula. Németországba hurcolták gróf Kendeffy Ádámot és nejét, Edelsheim Gyulai Éva grófnőt, aki Horthy István kormányzó-helyettes özvegyének, Edelsheim Gyulai Ilona grófnőnek volt a nővére. Egyébként a nyilas hatalomátvétel után az özvegy kormányzóhelyettesné, apósával, Horthy Miklós kormányzóval, egy SS-század „védőőrizetében” tartották fogva a bajorországi Hirschberg-kastélyban.

Két Pálffy gróf is részt vett az ellenállásban: Géza és József. Az utóbbit úgy fogták el, hogy a zsebében lapult a szociáldemokrata Szakasits Árpád kiáltványa a munkásokhoz, amelyben általános sztrájkra szólítja fel őket tiltakozásul a német megszállás ellen. Báró Atzél Ede egy robbantócsoportot szervezett, amely a Bécs–Budapest vasútvonalon tevékenykedett; ezzel azt akarta elérni, hogy minél kevesebb magyar fiataalt, illetve anyagi értéket vihessenek ki a nácik az országból. Odescalchi Pál herceg a barátaival, báró Biedermann Imrével, Thassy Jenővel és Görgey Guidóval három német katonai teherautót robbantott fel Budán. Részt vett a fegyveres ellenállásban báró Kruchina Viktor honvéd százados és gróf Széchényi Pál tartalékos zászlós. Az utóbbi a nyilasokkal vívott tűzharcban esett el. Gróf Haller Alfrédet Budapesten, a nyílt utcán koncolták fel a nyilasok.

A Bolza grófok is kivették részüket a nemzeti ellenállásból. Egy példa a sokból:

– Apám huszártiszt volt, és a szentesi szolgálati helyén rejtegette egy ideig gróf Bethlen Istvánt, a korábbi miniszterelnököket, akit a németek és a nyilasok is halálra kerestek – mondja az Ausztriából hazatelepült gróf Bolza Péter. – Apám egyszer azt a trükköt vetette be, hogy meghívta a teljes tisztikart feleségestül zsúrra abba a házba, amelyet bérelt. Ugyan kiben merült volna fel a gyanú, hogy Bolza főhadnagy szállást ad egy mellékszobában a legüldözöttebb arisztokratának? Felért egy huszárcsínnyel az is, amikor apám cigánybandát hívott a házba, mert tudta, Bethlen szereti a szép magyar nótákat. A szomszéd szobában, zárt ajtó mögött hallgatták a zenét, aztán énekeltek is hozzá; ekkor tanította meg apámat a miniszterelnök a régi kuruc nótára: „Mégis huncut a német / Hogy a fene enné meg / A zúzáját, a máját, / Mindkét oldalbordáját!”

Báró Rudnyánszky Gyula is izgalmas módját választotta a protestálásnak, a nemzeti vagyon mentésének:

– Amikor a németek le akarták szerelni Csepelen a Bamert Bányagépgyárat, hogy áttelepítsék a Harmadik Birodalomba, papámék ezt meghiúsították. Néhány megbízható munkással szövetkezve az éj leple alatt elhozták hozzánk a masinák legfontosabb alkatrészeit, amelyek nélkül semmit sem értek a gépek – meséli báró Rudnyánszky Gabriella, aki fogorvos Pesten. – Volt nekünk egy sziklapincénk a híres budai sziklakórház mellett. Papám befalaztatta a gépelemeket a pincénkbe. A háború elmúltával aztán visszavitték a szerkezeteket a gyárba, hogy rögtön újraindulhasson a termelés. Soha senki nem köszönte meg bátor magatartását, még egy icipici állás sem jutott neki, pedig nagy szükségünk lett volna valami jövedelemre az új időkben.

A fasiszta uralommal szembeni főnemesi fellépés nemzetközi tendenciának tekinthető. Figyelemre méltó, mit ír ennek németországi vonatkozásairól Ellis Wasson, az amerikai Delaware Egyetem történészprofesszora a 2006-ban megjelent *Aristocracy and the modern world* című könyvében: „Az arisztokraták voltak azok, akik az egyetlen valóban veszélyes támadást

intézték a náci rendszer ellen a háború alatt. Ennek magyarázata abban a tényben rejlik, hogy csak ők voltak képesek széles körű összeesküvést szőni olyan emberek százainak részvételével, akik szoros családi kötelékeik és szigorú becsületkódexük miatt megbízhattak egymásban.” (Mellesleg a kötet az európai főnemesség 19. és 20. századi történetét meséli el, szívet melengetően sokszor felemlítve a magyar történelmi családok kimagasló tagjainak cselekedeteit is.)

Több magyar arisztokrata hazánk határain kívül is beszélt a hitleri hódítókkal. Franciaországban gróf Apponyi Gyula az ellenállók oldalán halt hősi halált. Bárány Bertalan író, orientalista a háború után megkapta a híres, még Napóleon által alapított becsületrendet, mert részt vett a francia nép szabadságküzdelmében. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front svájci szervezetének tevékeny tagja volt több főnemes: báró Bakach-Bessenyei György, báró Radványi Antal, gróf Hadik Béla, gróf Apponyi Antal és báró Doblhoff Lily, aki Horthy Miklós életéről írt és jelentetett meg népszerű könyvet még 1938-ban, az Athenaeum Kiadónál.

Gróf Károlyi Mihály is próbálkozott valamiféle antifasiszta mozgalom szervezésével a biztonságos Londonban, olyannyira, hogy az angliai Magyar Tanács elnöke lett. A többi magyar főnemes ellenállási tevékenységéről azonban nem kívánt tudomást venni, hiszen akkor nem állíthatta volna, hogy ők „alvilági SS- és hasonló bandák kegyéből éltek”. Igaz, Károlynak nem voltak erkölcsi aggályai, hiszen nem riadt vissza szembeötlő, széles körben ismert tények tagadásától sem a már idézett 1946-os, főnemeseket fitymáló, megvető tanulmányában. „Nem mentesség – írja az arisztokratakról –, hogy nem vettek tevékenyen részt az elmúlt két évtized politikájában.” Károlyit nem zavarta, hogy az általa említett időszakra esik két – európai mércével mérve is – egészen kiemelkedő teljesítmény: gróf Bethlen István miniszterelnök ekkor konszolidálja a végletekig megcsonkított

Magyarországot, gróf Klebelsberg Kunó kultuszminiszter pedig lélekben, tudásban emeli meg a nemzetet. Több világhírű tudósunknak, így például Szent-Györgyi Albertnek Klebelsberg nyújtott itthoni kibontakozási lehetőséget. Hatalmasat alkotott a sportpolitikájával is a kultuszminiszter; ennek első kézzelfogható gyümölcse az 1936-os berlini olimpia hozta meg: tíz aranyérmét szereztünk, és az éremtáblázaton a harmadik helyen végzett Magyarország, csak Németország és az Amerikai Egyesült Államok előzött meg bennünket.

Az Angliából hazatért gróf Pálffy István finom humorral fűszerezve adja elő 1944-től 1956-ig tartó vesszőfutásának történetét:

– A nyilasok által „zsidóbérencnek” nevezett gróf Apponyi György nagybátyámat a Gestapo 1944-ben letartóztatta. A Fő utcai „műintézetben” tartották fogva, amelynek Gyorskocsi utcai kapuja előtt sokat várakoztam, hogy beadhassam a Gyuri bácsinak szánt csomagot. Tizenegy éves voltam akkor. És éppen tizenegy évre rá ismét ugyanannál a kapunál várakoztam, hogy bebocsátást nyerjek, immár letartóztatottként. Az volt a vád ellenem, hogy nevem gyakoriságát fondorlatosan kihasználva eltitkoltam grófi származásomat, következképpen okirat-hamisítást követtem el, továbbá behívott sorkatonaként befurakodtam a Magyar Néphadseregbe, ahol tízedesséig vittem. Elítéltek, s mint politikai foglyot dolgoztat-tak is. Várpalotán megismerkedtem a bányarabság örömeivel: sors-társaimmal szemet hoztunk fel a mélyből. Herenden megtudtam, hogy falazótéglát rakni nagyobb mulatság, mint maltert hordani. Az utóbbi helyen lakóházat építettünk smasszereknek. Ahol én fejeztem be az ablak feletti ívet, ott belekarcoltam a középső téglába, hogy „Fecit Stephanus Pálffy”, vagyis: „Építette Pálffy István”. Gondoltam, hagyok valami emléket magamról az utókornak.

Jaj, azok a forradalom előtti évek! Ez volt az az időszak, amikor az ötszáz éves főnemesi háttérrel rendelkező, hetvenesztendő gróf Draskovich György, nyugdíja nem lévén, modell-

ként kereste a kenyerét a Képzőművészeti Főiskolán, állítólag aktot is vállalt. A Mailáth grófkisasszonyok közül az egyik a főváros első női kazánkovácsa lett, a másik felszolgálóként dolgozott a vendéglátóiparban, Budapest belvárosában. Gróf Esterházy Alice egy osztrák busz ülése alá préselődve szökött ki Bécsbe 1954-ben.

Órgróf Pallavicini Antal itthon maradt, de eldobta ősi nevét:

– Lázadó típus volt. Kemény kritikával illette a főúri belterjeséget már a második világháború előtt is – magyarázza nagyapja viselkedését Pallavicini Zita Órgrófnő. – Mint páncélos tiszt részt vett a németekkel és a nyilasokkal szembeni ellenállásban, majd Bajcsy-Zsilinszky lebukása után átszökött az oroszokhoz. Az ötvenes évek elején vezetéknévét Pálinskásra változtatta, elvált, újranősült. Az 1956-os forradalom idején a rétsági páncélos ezred törzsfőnökeként ő kísérte fel Mindszenty bíborost Budapestre. Konceptió perének lefolytatása után, 1957-ben kivégezték. A lényeg: nagyapám asszimilálódni szeretett volna a katoná-, illetve munkásközebe. De éppen a perében mutatkozott meg leginkább, hogy ez eleve sikertelenségre ítélt elképzelés volt. Kiderült, hogy akikhez tartozni akart, lelketlenül ellene vallottak, utálták, mint a bűnt. Világos, hogy az asszimiláció nehéz probléma. Apámék elmentek a börtönbe meglátogatni nagyapámat. Ott egy tiszt a kamasz apámat leköpte, és közölte vele: „A ti fajitokra sosem lesz szükség.” Én már nem is akarok beolvadni semmilyen társadalmi csoportba. Ugyan melyik közeg lehetne különösebben vonzó a mai magyar világban? – zárja eszmefuttatását költői kérdéssel az Órgrófnő.

A hatvanas-hetvenes években enyhült az arisztokratákra nehezedő nyomás, bár a karrierépítésüket változatlanul gátolták az éber pártvezetők és a munkahelyi személyzeti főnökök. Általában szerettek megszabadulni az olyan dolgozótól, akiről kiderült az „úri származása”. Gróf Draskovich Rudolf (a fent említett Draskovich György fia) negyven év alatt harminc-

szor kényszerült munkahelyet váltani – hengerköszörűs volt. A főnemesek gyerekei előtt még mindig igen nehezen nyíltak meg az egyetemek, főiskolák kapui. Az idősebbek, akik általában diplomával rendelkeztek és több nyelven beszéltek, többnyire méltatlan munkára kényszerültek. Idősebb Gudenus János báró például koromszítáló munkásként dolgozott. Többben nyelvoktatással próbáltak egy kis pénzhez jutni, mint például gróf Pongrácz Jenőné gróf Almásy Jeanne, aki a hatvanas évek közepén Schmitt Pál párbajtőrívót, kétszeres olimpiai bajnokot, a jelenlegi köztársasági elnököt tanította angolra – magánúton.

Azok jártak a legjobban, akik el tudták titkolni, kik voltak a felmenőik. A titokra persze előbb-utóbb fény derült. A hatvanas évek közepén történt lebukásáról érzékletes életképet fest gróf Nyáry János, aki az idő szerint az egyik budapesti cég Kinizsi szocialista brigádjának vezetője volt a vállalati fejesek meglegedésére:

– Csakúgy mint máskor, aznap délben is ott állt az egész brigád az üzemajtóban, és ugrásra készen várta, mikor mehet ebédelni – adja elő kajánul a gróf. – Hirtelen megjelent Laci bácsi, a párttitkár, aki egyébként közvetlen ember volt. Megpaskolta a vállamat, és így szólt: „Jánoskám neked már rég párttagnak kellene lenned, a következő vezetőségi ülésen meg is említenélek.” Elsápadtam, hiszen inkább kívántam volna magamnak vérző nyombélfekélyt, mint a párttagságot. De mi legyen a válaszom a meghívásra? És akkor hirtelen kiszaladt a számon: „Az a baj, Laci bácsi, hogy én gróf vagyok.” Azonnal megfagyott a levegő, mindenki meghökkent, megmerevedett, majd gejszíryszerűen feltört az emberekből a röhögés, a térdüket csapkodták széles kedvükben, fuldokolva mondták: „Marha jó vicceket bírsz kitalálni, Nyáry!” De azért az elvtársak résen voltak. Már másnap behívtak a személyzeti osztályra, és lehordtak a sárga földig. Azt hittem, kirúgnák, elintézik nekem a börtönt, elvégre akkor még dühöngött az osztályharc. Szerintük

azzal, hogy nyilvánosan felfedtem származásom titkát, egyszer-mind meggyaláztam egyik ősöm, az 1848-as forradalmár, Nyáry Pál emlékét. Ebben az észjárásban ne keressünk logikát, hiszen ez több mint abszurd. Ráadásul a tényeknek sem felel meg. Nyáry Pál ugyanis nem tartozik a felmenőim közé, nem is volt gróf. Mindenesetre az idevágó tényeket elhallgattam a szidalmazóim előtt, már csak azért is, mert éreztem, hogy Nyáry Pál '48-as tevékenysége miatt valamiféle védettséget élvezek; meg aztán miért is terheltem volna együgyű vádlóimat genealógiai, azaz származástani kérdésekkel? Örültem, hogy nem rúgtak ki a munkahelyemről.

Az általános javulás ellenére a hatvanas években nem-egyszer még meglepően kemény bánásmódban részesültek az arisztokraták. A festőművész Bolza Mariette grófnőt, aki melleleg antifasiszta ellenálló is volt, letartóztatták 1961-ben, mert karitatív munkát végzett a katolikus Mária Légió keretein belül. Hat év börtönre ítélték.

Az 1968-as csehszlovákiai bársonyos forradalomban is akadt képviselője a magyar főnemességnek, mégpedig az eredetileg felvidéki, később Németországba emigrált gróf Deym János személyében. Másfelől sajnálatos tény, hogy itthon gróf Esterházy Mátyás besúgóként szerzett „érdemeket” a szocializmusnak nevezett rendszer két legígéretesebbnek tűnő évtizedében, a hatvanas és hetvenes években (lásd fiának, Esterházy Péternek idevágó könyvét).

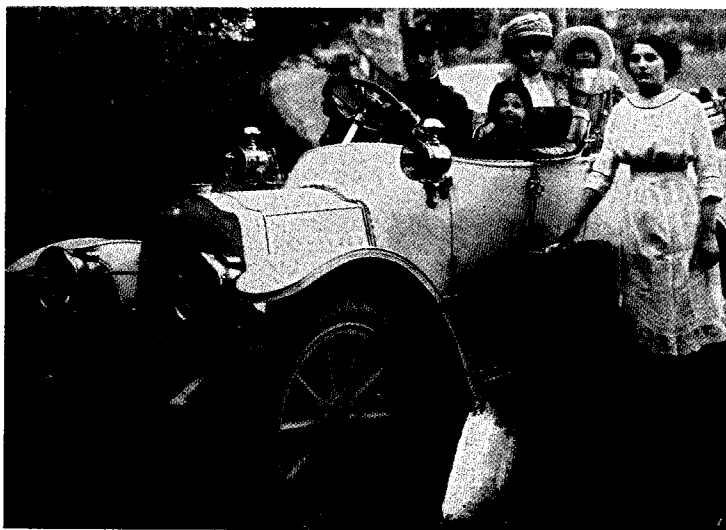
Amit gróf Batthyány Bálint mesélt, az igazán fájhat minden jó érzésű honfitársunknak:

– Keresztapámat szintén Batthyány Bálintnak hívták. Ő volt az utolsó egyenes ági leszármazottja az 1848-as forradalom és szabadságharc mártír miniszterelnökének, gróf Batthyány Lajosnak. Megengedték neki, hogy tolatómunkásként dolgozzon a MÁV-nál; egyébként igen művelt, diplomás ember volt. A hatvanas évek második felében baleset érte a munkahelyén, mindkét lábát levágta a vonat. Hamarosan meghalt.

Megrázó az a történet is, amit Nádasdy Borbála grófnőtől hallottam az édesapjáról, Pál grófról és az édesapja anyjáról, Wenckheim grófnőről, akik meglehetősen szűkös körülmények között éltek Németországban, Lindauban a hatvanas években. Egyszer felvillant előttük a gondtalan élet lehetősége. A német állam kárpótlást adott azoknak, akiknek egykor vagyonuk volt Magyarországon, valamint német ajkúnak vallották magukat. Egy müncheni ügyvéd tájékoztatta az apát és a nagymamát, hogy igen jelentős összeg várományosai, amennyiben aláírják, hogy németek. Ekkor Nádasdy és Wenckheim összenézett, majd egyetértően közölték: ők minden körülmények között magyarok, ezért tárgytalannak tekintik az ajánlatot. „Könyörgök, gróf úr – kérlelte az ügyvéd Nádasdyt –, ön a festékgyárban török vendégmunkásokkal együtt gürcöl, nap nap után belelegzi a rákkeltő vegyszerpárát!” De mindkét magyar hajthatatlan maradt. Az apa végül csakugyan rákban hunyt el; bár honvágya is siettette halálát. Szerencsére a gróf sosem tudta meg, hogy Borbála lánya egy kis ideig hullát mosott Párizsban, így tartotta el magát és kisfiát. Élni akarásáért, helytállásáért ugyanolyan elismerés illeti a törékeny grófnőt, mint amilyet marcona őse, a törökverő Nádasdy Ferenc, a „fekete bég” érdemelt csaknem négyszáz esztendővel korábban halált megvető bátorságáért a túlélésért folytatott harcban.

A nyolcvanas évek a változásokba vetett hit jegyében teltek. Már sok minden úgy ment, mintha az mindig is magától értetődött volna. Gróf Ambrózy István dalszövegeket írt népszerű együtteseknek, például az Omegának, Karthagónak, Eastnek. Báró Jeszenszky Antalt, a terepmotorozás magyar bajnokát sem zaklatták már a maszek autószerelő-műhelye miatt Sümegen. Báró Solymosy Gizella középiskolai tanár nagy odaadással oktatott Pápán, tanulóai a nemzetközi kémiai diákolimpia dobogós helyezettjei lettek.

Báró Perényi János 1985-ben otthagyta a Stockholmi Egyetem eszmetörténeti tanszékének katedráját a pereszterojka reménykeltő hatására. Bécsbe költözött, mert a hazája közelében akart lenni, ha majd bekövetkeznek a változások. Amikor budai lakásában arról faggattam, miért adott fel egy olyan tudományos karriert, amiért a legtöbben odaadnák a fél karjukat, így válaszolt: – Él bennem egy régi ösztön, ami időnként „megkérdi” tőlem: hogyan tudnál hasznára lenni a magyar népnek? Így érkezünk el a rendszerváltozáshoz.

Utazik a gróf Bolza-család. A kép 1912-ben készült

MÚLÓ BOLDOGSÁG

Herceg Esterházy Antal: – A rendszerváltozás meghatározó politikusai és gazdasági nyertesei nem akarták, hogy a hagyományra, kultúrára támaszkodó régi elit újjáéledjen; attól tartottak, ez a réteg gátolja majd az ő érvényesülésüket.

Mindazonáltal 1990-től napjainkig felbukkant néhány arisztokrata a politika, a gazdaságirányítás, a közélet porondján. Gróf Batthyány Ádám gazdasági tanácsadóként dolgozott a rendszerváltozás utáni első miniszterelnök, Antall József mellett, ezenkívül nagykövet is volt Bécsben. Báró Perényi János az Európa Tanács állandó magyar képviselőjének vezetőjeként vigyázta a magyar érdekeket nagyköveti rangban, Strasbourgban. Gróf Szapáry György a Magyar Nemzeti Bank alelnöki posztját töltötte be, majd Orbán Viktor miniszterelnök főtanácsadója lett, jelenleg washingtoni nagykövet. Báró Sztojanovits Iván államtitkár volt. Báró Szalay-Berzeviczy Gábor szintén államtitkárságot irányított, de mint országgyűlési képviselőt is láthattuk négy cikluson át a parlamentben. Fia, báró Szalay-Berzeviczy Attila a Budapesti Értéktőzsde elnöke volt. Főherceg Habsburg-Lotharingiai György a Magyar Vöröskereszt elnöke. Gróf Bethlen István honatya volt. Gróf Pongrácz István 2010 nyarától az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány kuratóriumának elnöke. Hárman polgármesterséget vállaltak: báró Bánffy Miklós Leányváron, gróf Bethlen Farkas Verőcén, báró Vécsey László Szadán. Az utóbbi most országgyűlési képviselő is.

Hazánkban 1990 után legfeljebb ötmillió forint értékű kárpótlási jegyet kaphatott egy-egy arisztokrata az 1945-ben kisajátított vagyonért, amelynek értéke nem egy esetben akár több százmilliárd forintba rúgna mai áron számolva. Az ötmillió nagyjából száz-kétszáz hektár föld megszerzésére volt elég.

Egyébként a kárpótlási jegyeket alacsony tőzsdei értéken tartották a spekulánsok, ezért sem juthattak komolyabb javakhoz az egykori főurak. Sokan úgy gondolják: a főnemesség vagyonfosztását éppen a kárpótlás véglegesítette, gazdasági hatalmuk visszaszerzésének reménye ezzel szertefoszlott.

A világot járt, aztán hazatért gróf Jankovich-Bésán András, mint minden bölcs ember, tudta értékelni a sors iróniáját. Szeretett feltenni hümmögésre készítő kérdéseket: – *Hogyha hetven évvel ezelőtt igazságtalan volt, hogy királyok, hercegek, grófok ötezer hektárnál nagyobb területeket birtokolnak, úgy vajon ma igazságos-e, hogy másvalakik ugyanakkora vagy még kiterjedtebb földeken gazdálkodnak?*

Mindenestre Jankovich-Bésán gróf belement a kárpótlásba: – *Összesen négyszáz hektárt sikerült visszakaipnom, igaz, a testvéreimmel együtt. Egyszer a balatonboglári földhivatalban kutattam kisberényi birtokrészünk dokumentumai után. Nem jártam eredménnyel, úgyhogy lehangoltan mondtam az ott dolgozó rokonszenves embernek: „Talán nem is volt földje apámnak Kisberényben.” „Dehogynem volt – szólt csendesen az alkalmazott –, én vettem el tőle annak idején.”*

A mindvégig itthon maradt arisztokraták helyzetének suta-ságát gróf Benyovszky Mórinné érzékeltette velem a legjobban: – *A férjem a kárpótlások idején félszegen viselkedett, kínosan érezte magát akkor is, amikor elmentünk Baranya megyébe, ahol a birtokaik feküdtek, és mi is emelgettük a licitálótárcskákat... Szörnyű volt az is, amikor lányunkkal elutaztam Zalacsányba, mert ott üresen állt a férjemék kastélya. Felvettem a polgármesternek, hogy kárpótlási jegyért visszavásárolnánk. Közölte: csak készpénzért juthatunk hozzá. Amilyen boldogok voltunk a rendszerváltozás időszakában, úgy lettünk egyre boldogtalanabbak.*

Romániában és Szlovákiában másképp kezelték a kérdést. Kastélyokat, kúriákat, udvarházakat, földeket, erdőket adtak vissza az eredeti tulajdonosoknak, illetve az örököseiknek.

Gáncsoskodnak ugyan a helyi hatalmasságok, de a kártérítési folyamat napjainkban is halad előre. Például a Nyugatról Erdélybe visszatelepült Kálnoky és Mikes grófok mostanra életvitelszerűen berendezkedtek főúri lakjaikban. Magyarországról költözött fugadi kúriájába az ifjú Bánffy Farkas báró. A kiterjedt Bánffy-család összesen harmincezer hektár erdőt igényelt vissza a Kelemen- és a Görgényi-havasokban. Örvendetes, hogy ismét a Telekiek kezében van a híres koltói kastély, amelyet gróf Teleki János budapesti ügyvéd szerzett vissza (azóta elhunyt). A kastélyt az ő dédapja engedte át Petőfinek 1847-ben, hogy a költő ott tölthesse mézesheteit Szendrey Júliával. Báró Kemény János marosvécsi várkastélya is visszakerült immár a família, az örökösök tulajdonába.

A román vezetés alighanem megsejtette a lehetőséget, ami a magyar arisztokraták kapcsolatrendszerében rejlik. Köztudomású, hogy az európai főnemesség körében – némi túlzással szólva – mindenki mindenkivel rokon. Egy példa: II. Erzsébet angol királynő ükanyja az erdélyi, erdőszentgyörgyi születésű Rhédey Klaudina grófnő. Simon István történész, családfakutató elmondása szerint a gyönyörű grófnőnek, akit herceg Württemberg Sándor vett nőül, mintegy ötszáz élő leszármazottja van, főként magyarok, németek, osztrákok és angolok. Magyar részről a báró Bánffy-, gróf Bethlen-, báró Bornemisza-, gróf Festetics-, gróf Jankovich-Bésán-, báró Jósika-, gróf Károlyi-, báró Kemény-, gróf Kendeffy-, gróf Niczky-, gróf Pejacsevich-, gróf Pongrácz-, báró Schilling-, gróf Semsey-, gróf Serényi-, gróf Széchenyi- és a gróf Teleki-famíliának áll fenn vérségi kapcsolata a grófnővel, következésképpen Nagy-Britannia uralkodóházának tagjaival. Ugyanígy rokonság kimutatható néhány köznemesi családdal is, például az alsóvenicei Bárdossy-, Darányi-, Fráter-, Földváry-, Geist-, Gosztonyi-, Hajós-, Jármy-, Kárász-, Matskási-, Paksy-, Szent-Ivány- és Vásárhelyi-famíliával. Érdekesség, hogy a nemzetközi sztár,

Illényi Katica hegedűművész ugyanúgy leszármazottja Rhédey grófnőnek, mint Anglia koronás fője.

A Kálnoky grófokat is rokoni szál fűzi az angol királyi családhoz. Gróf Kálnoky Tibor erdélyi, miklósvári kastélyában eddig hatszor látta vendégül Károly walesi herceget, nemcsak a pálinkát kedveltette meg vele, de bizonyára a székely embereket is, hiszen a trónörökös vígan felült a hosszú törzsű székely szekérre, hogy fesztelenül kocsikázzon egy kicsit; emellett Csíkdelnén kipróbálta a kézi kaszálást. Birtokot, házat vásárolt Erdélyben a herceg, és szívügye, hogy az Erdély Versailles-aként emlegetett bonchidai Bánffy-kastély gondos felújítás után visszanyerje régi pompáját; erre pénzt is áldoz az építészeti örökség fenntartását támogató alapítványán keresztül. Kálnoky gróf és neje, Anna asszony meghívottként részt vett Vilmos királyi herceg esküvőjén.

Ki tudja, hogy Nagy-Britannia uralkodócsaládjának erdélyi kapcsolatai milyen hasznot hajthatnak még Romániának, Erdélynek, a Székelyföldnek? A Windsor-házhoz való kötődés talán gyümölcsöző lehetne magyarországi magyar szempontból is. Mindenesetre 2010 márciusában Budapesten, a Sándor-palotában Károly herceg kijelentette: *„Különleges kapcsolat fűz Magyarországhoz, hiszen harmincketted részben magam is büszkén magyarnak vallhatom magam szépnagyanyám, Rhédey grófnő révén.”*

Ami a főúri kapcsolatok kihasználását illeti, nálunk inkább az a jellemző, amit a Bécsben élő Festetics György herceg fogalmazott meg önmagára és az arisztokratákra nézve: *– Magyarországon sokan ismerik őseink kiváló cselekedeteit, de érzésem szerint elsősorban a leszármazottat látják bennünk. El kell fogadnunk, létezik olyan helyzet, amelyben az ember sem több, sem kevesebb, mint leszármazott.*

FORRADALMÁR „NYAKKENDŐKÖTŐK”

Mint afféle nemkívánatos, túlélő csodabogarakra tekintenek ma is a társadalom nagy részében a főnemes leszármazottakra – számolt be erről több arisztokrata.

A rendszerváltozásig a bolsevik szellemű, rágalmozó propaganda vezette félre az embereket, 1990-től pedig a sekélyes bulvárszemlélet fejt ki romboló hatását. Ugyanakkor a sokszor alpári „arisztokrata” viccek is megtették a magukét, hiszen ezek alkalmasak arra, hogy előhívják az emberekből a rossz-májúságot. Emellett feltehetően gátolták a reális szemlélet kialakulását az operettek világában megjelenített főúri figurák; gondoljunk csak a mókásan ütődött Pixi és Mixi grófra a *Mágnás Miskából*. Létezik továbbá egyfajta okoskodó, affektáló megközelítés is, eszerint az arisztokraták – a viszonylag gyakori rokonházasságok miatt – genetikailag sajnálatosan leromlott társaságot alkotnak.

Nagy tekintélyű, zseniális írók, költők is besegítettek a társadalmi torzkép kialakításába. Ady Endre 1912-ben, *Rengj csak, Föld* című versében „kan Báthori Erzsébet”-nek nevezte gróf Tisza Istvánt. Ez költői poénnak nagyszerű – kár, hogy igazságtalan. A *grófi szérűn* című versének harmadik strófája pedig így szól: *„Koldus, rossz álmú zsellér ébred, / Lompos, bús kutya csahol. / Az egész táj vad fájdalom. / S a gróf mulat valahol.”* Vitathatatlan, hogy voltak nemtörődöm, utálni való nagybirtokosok, és hogy létezett az az érzület, amit Ady oly pazarul megfogalmazott. Másfelől azonban majdnem minden, jelentősebb területtel rendelkező familia dicsekedhetett egy-két mintagazdasággal. Ezekben a kor legmagasabb igényeinek megfelelő munka folyt, az alkalmazottaknak biztos kenyeret adtak. Nyíradony-Aradványpusztán a mai napig

nosztalgiával emlékeznek az öregek arra a létbiztonságra, amit a Károlyi-birtok nyújtott nekik. Ez annál érdekesebb, mert Ady – Tisza István mellett – különösen a Károlyi grófokra haragudott.

A színvonalas gazdálkodást nem okvetlenül az intézők, agrármérnökök szavatolták, hanem sokszor maga a tulajdonos. Legendásan gondos gazda volt az ország legnagyobb földesura, herceg Esterházy Pál, aki tizenkét–tizennégy órát dolgozott naponta. Később a Mindszenty-perben koholt vádak alapján elítélték, az 1956-os forradalom idején kiszabadult a börtönből, Ausztriába távozott.

Gróf Jankovich-Bésán András mesélte: – *Apám éjt nappallá téve dolgozott, hogy rendbe szedje a birtok gazdálkodását. Nagyapám halála után, 1936-ban vette át az irányítást, és meglepően hamar siker koronázta munkáját. A fellendülés főleg a halexportnak köszönhető. Volt hat vasúti vagonunk, azokba hatalmas, vízzel teli kádakat helyeztek, megtöltötték őket élő pontyokkal. Egész Európában kapós volt a halunk, még Angliába is szállítottunk. Ám 1944-ben szüleimmel és hat testvéremmel itt kellett hagynunk a halastavakat, az öreglaki hétezer hektárt, mindent.*

Nem volt ritka a már-már családi viszony tulajdonos és beosztottja között. Bárá Atzél Ferenc említette, hogy édesapja, Ede báró Erdélyben, a mezőzáhi birtokukon minden házasuló alkalmazottat megajándékozott: – *Egy borjút és egy hold földet adott, akár magyar, akár román volt az illető. Mellesleg apám mintagazdaságot teremtett a földünkön.*

Illyés Gyula *Ebéd a kastélyban* című, 1962-ben megjelent művében jól tetten érhető, hogyan kapja el az író a plebejus indulat, aminek következtében gúnyolódó, már-már propagandisztikus mondatokra ragadtatja magát; egy helyen így ír például az arisztokrata férfiak egy részéről: „Az elme akaratlan elmélázhat, hogy s mikor sajátították el azt a mégiscsak némi

kézügyességet, amit a fenéktörlés kíván. Egyhez értettek, de ahhoz mesterien, a nyakkendőkötéshez.” Egészében a mű azt sugallja, hogy a főnemes férfiaknak nem csupán elenyésző hányadát jellemzi az alkalmatlanság, a semmirevalóság, hanem a túlnyomó többségük ilyen ember, vagyis afféle kórosan elkülönült, életidegen, zsarnokságra nevelt piperkőc.

Illyés Gyula lekezelő megállapításához okvetlenül szeretném hozzáfűzni, hogy ezek a „fenéktörlésen túljutott”, általában diplomás, választékos beszédű, piperkőc „nyakkendőkötők” tömegesen jelentkeztek önkéntes frontszolgálatra mind az első, mind a második világháborúban, és hullatták is a vérüket becsülettel. A második világhégés idején csak a huszártisztek közül a következő főnemesek haltak hősi halált: gróf Apponyi Sándor, gróf Cziráky Miklós, gróf Erdődy Antal, gróf Esterházy Marcell, báró Exterde Dénes, báró Inkey Lajos, báró Kende György, gróf Nádasdy Ferenc, őrgróf Pallavicini János, báró Stipsicz Ferenc, herceg Sulkowsky Viktor, gróf Széchenyi Jenő, gróf Széchenyi Miklós, báró Uray István.

És vajon mit csináltak a „nyakkendőkötők” 1956-ban? Eszemben sincs túlértékelni szerepüket, de azért megjegyzem (a teljesség igénye nélkül), hogy dr. gróf Hoyos János fegyvert szállított a forradalmároknak, báró Atzél Endre gyógyszer fuvarozott, gróf Almásy Miklós kemény ütközetekben vett részt. Gróf Teleki Jánostól pedig ezt hallottam: – *Engem sem nagyon riasztott a puskaporszag. Ott küzdöttem a budai Széna téren az unokatestvérem kis csapatában, igaz, csak egyszer keveredtem tűzharcba az oroszokkal. Még ültem is néhány hónapot a Márciusban Újra Kezdjük mozgalomban játszott szerepemért.*

Az '56-os forradalom és szabadságharc romániai megtorlásaként, utóregzéseként értékelhető az úgynevezett Szoboszlai-per. Ennek következtében 1958-ban halálra ítélték és kivégezték Aradon a tervezett erdélyi, regáti felkelés előkészítésében részt vett báró Huszár Józsefet. Bebörtönözték gróf

Kún Zsigmondot, báró Bánffy Istvánt, gróf Bethlen Farkast és báró Schell Istvánt.

Na és hogyan képzeljük el a „nyakkendőkötőket”, amikor éppen nyúzzák a népet? Mert ugyebár a népnyzó nagyurakról szóló vádakat széles körben, a propaganda minden eszközével terjesztette a kommunista hatalom. A józanul gondolkodók sejtették persze, hogy a féktelen rágalmak aligha állják meg a helyüket, a valóság mégis meglepetésként hatott rám. A kiegyezéstől a második világháborúig tartó időszak általános viszonyaihoz képest figyelemre méltó volt a szociális gondoskodás a főúri kézben lévő nagybirtokokon. Fizették a legtöbb helyen az alkalmazottak társadalombiztosítását, nyugdíját, lakásokat építettek, mi több, az egyik Hunyady gróf még komfortosította is a „cselédek” lakóépületeit. Hogy készültek-e statisztikák erről annak idején, nem tudom, így csak a saját „felmérésemre” hagyatkozhatom.

A főrangúak teljesítették az egyházpártoló, kegyúri kötelességüket, odafigyeltek a szegényebb sorsú, tehetséges gyerekek iskoláztatására is, alapítványokat működtettek, különféle oktatási intézményeket támogattak. A 19. század végén báró Schell József vett egy kisebb birtokot kastéllyal a Tolna megyei Katalin-pusztán. Első dolga volt, hogy iskolát emeltetett, tanítót fogadott. (Más volt a helyzet a földbérleményeken. Ott a bérlőt kizárólag a tőkehatékonyság, a megtérülési idő, a profitmaximalizálás érdekelte, következésképpen durván kizsákmányolta a paraszti munkát végzőket. Arisztokrata bérlőről sohasem hallottam, nehéz is lett volna, hiszen éppen tőlük, a főnemesektől, nagybirtokosoktól vettek bérbe jelentősebb területeket.)

Hazafias érzület, közjót szolgáló munka és bőkezű adakozás jellemezte a perbenyiki kastélyban élt gróf Mailáth-családot is. Bodroghöz népének tisztességes megélhetését a térség gazdaságának fellendítésével, modernizálással és a műveltség

emelésével kívánták elérni. Ennek érdekében latba vetették befolyásukat az országos politikában, amikor engedélyeztetni kellett a Bodroghközi Gazdasági Vasút Rt. beruházását, amely a régió egészén belül kiváltképp Sáropatakat, Sátoraljaújhely és Királyhelmece fejlődését volt hivatott megalapozni. Gróf Mailáth Józsefet 1886-ban a Bodroghközi Tisza-szabályozó Társulat elnökévé választották; szorgalmának, erélyes fellépésének köszönhetően eredményesen szembeszálltak a veszedelmes árvizekkel, megküzdöttek a belvizekkel. Őrházakat, felügyelői lakásokat húztak fel, sok szegény embert juttattak munkához a védműveknél. 1891-től 1905-ig 205 kilométeres telefonhálózatot építtetett ki a társulat a térségben.

Mailáthot „a szövetkezeti eszme apostolá”-nak nevezték a kortársai. Felismerte, hogy ki kell iktatni a gazdaságból az uzorakamatot, mert a zsaroló hitelezés a legfőbb oka, hogy tömegével mennek csődbe a parasztbirtokok, és az emberek kivándorolnak Amerikába. „Magyar bankokat”, azaz helyi hitelszövetkezeteket szervezett, amelyek elfogadható feltételekkel nyújtottak kölcsönt a kisgazdáknak és az adott települések vállalkozóinak. 1896-ban Perbenyiken megalapította az első hitelszövetkezetet kétszáznegyven taggal, háromszáz részvénnel. Két év múlva már tíz ilyen pénzintézet működött a Bodroghközben. A gróf értékesítési és fogyasztási szövetkezetek létrehozásában is segédkezett. Birtokai jövedelméből „közkórházat” építtetett Királyhelmeceken.

Se szeri, se száma a kisebb-nagyobb adományoknak, amelyekkel oktatási intézményeket, tanulókat támogatott a szóban forgó főúri família. Saját költségen iskolát emeltettek Monyhán és Tiszakarádon. Több településnek belterületi telket ajándékoztak azzal a megkötéssel, hogy azon iskolát vagy óvodát kell építeni. Perbenyiken a nebulók megfelelő ruházatról is gondoskodtak. Gazdasági tanfolyamokat, háziipari szakoktatást szerveztek rászoruló lányoknak, asszonyoknak a

nyesési uradalmi épületek tanműhellyé alakított termeiben. Itt megtanulhatták az ügyes kezű nők, hogyan kell fűzfavesszőből és gyékényből piacképes termékeket fonni, ráadásul még egy kis kereset is jutottak, mert a portékák egy részét – kalapokat, díszkosarakat – rendszeresen megvásárolta egy bécsi kereskedő.

Gróf Mailáth Józsefné Széchenyi Mária erősen pártfogolta a Bodroghközi Jótékony Nőegyletet, amelyet a térség előkelő családjaiból származó hölgyek alapítottak. Kilenc kerületre osztották a régiót, mindegyik élére elnököt választottak. A „kilencekből” ötven arisztokrata volt: gróf Mailáthné, báró Sennyey Béláné, báró Sennyey Mária, báró Sennyey Miklósné és báró Vécsey Béláné. Az egyesület 1898 karácsonyán ötven községben 263 családnak, valamint 349 egyedülálló embernek ajándékozott szalonnát és ruhaneműt. 1899 karácsonyán 1061 rászorulóknak enyhítettek a gondjain. A kiosztott ruhákat a perbenyiki asszonyok szabták-varrták a jótékony alkalomhoz illő felolvasóesteken.

Vajon a mai nagybirtokok tulajdonosai a profit hajszolásán kívül törődnek-e a nyereséget megtermelő emberekkel, az alkalmazottak családtagjaival, a faluval? Fizetik-e a közvilágítást, fenntartják-e a tűzoltószertárt, építenek-e utakat, ahogy az régen volt? – mert bizony sok helyen így volt. Gróf Draskovich Károly Burgenlandban, Németújváron ma is támogatja a települést, ahol ősi birtoka, kastélya van. De mit várhatunk Magyarországon, kiváltképp azokon a vidékeken, ahol immár zavaró mértékben került külföldi tőkecsoportok és zsebszerzők tulajdonába a föld?

Manapság elenyészően kevés helyen, de azért fel-felbukkan egy-egy arisztokratabirtok is, főként a Dunántúlon. A hazatelepült gróf Batthyány Ádám ezerkétszáz hektárt mondhat a magáénak Sitkén; fia, Fülöp hasonló nagyságú területtel ren-

delkezik Egervár táján. A kiterjedt Batthyány-família összesen nyolcezer hektárt birtokol jelenleg Magyarországon. Ugyancsak Nyugatról költözött haza a még fiatalnak tekinthető gróf Hunyady József, aki nem is tudott magyarul, de most már kitűnően beszéli ősei nyelvét. Somogy megyében gazdálkodik, elődei földjének közelében. Főként szőlészettel, borászattal foglalkozik. Felesége, Almásy Katalin grófnő Belgiumból talált ide. Mindketten külföldön születtek, voltaképpen új honfoglalók. Erdődy grófnak is van egy nagyobb darab földje Vép környékén. A Jánosházán letelepedett gróf Kornis Tamás is a mezőgazdaságban, főként a növénytermesztésben találta meg a számítását. Twickel György báró a szekszárdi borászatba fektetett pénzt.

Ám lehet feltámadás a mindvégig Magyarországon élt arisztokrata számára is. Erre mutat példát az ötvenhárom éves agrárszakember, gróf Pongrácz István és családja. A rendszerváltozás után megvettek egy borzalmasan lepukkant técsz-majort Kaposvártól jó tíz kilométerre, Somodoron. Ma már a legkényesebb nyugati igényeknek is megfelelne a telep. Az itt található, kúria jellegű családi ház körül szemrevaló lovak, kishéri félvérek legelésznek. Pongráczék kezdetben kárpótlási jegyeiket felhasználva, de alapvetően saját erőből rakták össze a birtokot, az ötszáz hektár szántót és a hetven hektár erdőt. A gróf és felesége, dr. Csorba Éva ügyvéd keményen dolgoznak, közvetlen piaci kapcsolatokat építettek ki Németországban, Olaszországban, Szlovéniában. Érdekes, hogy a ljubljana rendőrllovaknak ők szállítják a zabot. A majort Gabriella lányukról nevezték el, már a térképen is ez a név szerepel. A lányukon kívül még három fiuk van: Péter, András, Máté.

Egyébként a nemzet egészének egyre aggasztóbb népesedési helyzeténél sokkal jobbnak tűnik a főnemesség demográfiai állapota. Íme a 2011-es pillanatfelvétel a magyarországi, élő nagycsaládos arisztokratakról (a teljesség igénye nélkül): gróf

Ambrózy István (3 gyerek), báró Apor Péter (3), báró Atzél Ferenc (4), báró Atzél Zoltán (7), gróf Batthyány Ádám (4), báró Bánffy Dénes (3), báró Bánffy Miklós (7), gróf Bethlen Béla (4), gróf Bethlen Farkas (3), gróf Bolza Péter Pál (3), gróf Esterházy György (3), gróf Esterházy Péter (4), báró Fiáth János (4), báró Fiáth Miklós (3), báró Gudenus János (3), báró Gudenus László (3), főherceg Habsburg-Lotharingiai György és Oldenburg Eilika hercegnő házasságából 3 gyerek, főherceg Habsburg-Lotharingiai Mihály és Löwenstein Christiana hercegnő házasságából 3 gyerek, gróf Haller István (9), báró Heim Géza (3), báró Heim László (3), gróf Károlyi György (4), báró Kemény Endre (3), báró Kornfeld Pál (3), gróf Kornis Tamás és Wittelsbach Mária Terézia királyi hercegnő házasságából 7 gyerek, báró Kruchina Károly (5), gróf Nyáry János (3), gróf Nyáry Péter (4), gróf Nyáry Zsigmond (4), báró Perényi József (3), idősebb gróf Pongrácz István (3), ifjabb gróf Pongrácz István (4), báró Schell Péter (4), báró Tunkel Tamás (3), báró Vécsey László (4), gróf Zichy Mihály (6).

Információim szerint a nyugati magyar arisztokraták demográfiai mutatói a hazainál is kedvezőbbek. (Meglehet, népesedés tekintetében a nemzetközi irányhoz igazodnak arisztokratáink. Gróf Degenfeld-Schonburg Máriától tudom, hogy a német főnemesek számbeli gyarapodása az utóbbi évtizedekben messze meghaladta Németország egészének átlagát.)

Erdélyben gróf Kálnoky Tibornak három gyereke van, báró Pöllnitz Zoltánnak ugyancsak három. A Felvidéken gróf Pongrácz Ádám szintén három gyermek apja.

A magyar kastélyok sorsa hasonlít egykori gazdáik fátumához. Gróf Széchényi Viktor sárpentelei kastélyának már csak az alapjai látszanak, hagyták lepusztulni a szocializmusnak nevezett rendszer évtizedeiben. A gróf Mailáthok monyhái kúriájának is csak az emléke maradt meg. Üdítő kivételként

említhetem a Balassagyarmat melletti Patvarcon található Buttler-kúriát: báró Buttler Mária visszavásárolta a helyi termelőszövetkezettől a 18. századi épületet, és az eredeti barokk stílusban állíttatta helyre 1994–95-ben. Azóta szépen belakta a kúriát. Dr. Virág Zsolt, a Magyar Kastélyprogram Kft. ügyvezető igazgatója szerint hazánkban ma négyezeröttszáz „álló” úri, főúri lak található, ebből kilencszáz a kastély, háromezer-hatszáz a kúria. Ezekkel kapcsolatban ott beszélhetünk sikerekről, ahol a felújításra, hasznosításra uniós pályázati pénzeket tudtak bevonni. Jelenleg százhárom kastély- és kúriaszálló működik Magyarországon.

A fehérvárcsurgói gyönyörű kastélyban jelentős európai kulturális központ kialakításán fáradozik gróf Károlyi György saját és uniós források igénybevételével, valamint a Károlyi József Alapítvány segítségével. Az épület egyebek között a világszínvonalú magyar vonósnégyes-kultúra ápolásának, megmutatkozásának helyszíne lesz.

Persze a hazai főnemesek legtöbbször kisebb gondja is nagyobb annál, hogy mi történik éppen a volt kastélyaikkal, udvarházaikkal. Ők biztosan nem laknak bennük, és nincs közük a hasznosításukhoz. Csakhogy a szóban forgó, többnyire műemléki épületek 75 százaléka magántulajdonban van, azaz magánszemélyeké vagy cégeké ez a nemzeti kincs. Mégis kik, milyen erényekkel rendelkező emberek lehetnek azok, akik kastélyfalakon belülre kerültek?

Főnemességünk jelenlegi lakáskörülményeit illetően számottevő különbségeket tapasztaltam. Jártam rossz állapotú csepeli panelban, de voltam kastélynak beillő budai villában is. Lenyűgöző luxust csak a hazatelepültek némelyikénél láttam. Az emigráltak és leszármazottaik között sokan kétlakiak. Egyfelől Nyugaton tartanak fent lakást, Párizsban, Londonban, Münchenben vagy Bécsben, másfelől Magyarországon, főleg Budapesten és környékén, valamint a Balaton-felvidéken

– elvértve természetesen máshol is találunk az országban nyugati magyar arisztokrátiát, például Békéscsabán gróf Deym Jánost vagy a békési megyeszékhelyhez közel gróf Csáky Istvánt.

– *Ha földed, házad, múltad van egy országban, mit keresel máshol?* – teszi fel a kérdést az ötvennégy éves gróf Csáky István, aki Münchenből tért haza. Németországban önálló vállalkozóként műszaki rajzoló volt, de a berlini fal leomlása után a keletnémet kollégák olyan csekély fizetségért vállalták a munkákat, hogy úgy döntött: felhagy a szakmával. Közben elkezdődött Magyarországon a kárpótlási folyamat. A gróf földhöz jutott, házat vett Békéssámsonban. Most Szabadkígyóson él feleségével, Hajnalka asszonnyal, és kislányukkal, Anna Krisztinával. – *Itt, Szabadkígyóson ismerkedtem meg a nejemmel 1997-ben, a Wenckheimék első világtalálkozóján. Én is hivatalos voltam, hiszen anyai nagymamámat gróf Wenckheim Ilonának hívták. Hajnalka jegyző volt a faluban. 2001-ben házasodtunk össze, nemrég épült fel a házunk.*

Ehhez hasonló egybekelés több is történt az elmúlt húsz esztendőben. Az Ausztriából hazatelepült gróf Bolza Péter Herencsénybe nősült, egy szinkronszínész hölgyet vett el, kislányuk született, Piliscsabán élnek. (Egyébként Bolza gróf cégek biztosítási alkuszaként keresi a kenyerét.) Gróf Zichy András Németországból Siklósra nősült tavaly.

A Nyugatra szakadt főnemesek kinti talpon maradásáról, boldogulásáról a Buenos Airesben élt báró Döry Miklós így vélekedik a Gudenus János–Szentirmay László társszerzőségében megjelent *Összetört címerek* című könyvben: „Mi itt nem vagyunk, nem gazdagsággal, hanem helytállással bizonyítottunk.” És csakugyan: többen mezőgazdasági vállalkozásba fogtak, apránként összeraktak egy-egy birtokot, főleg Latin-Amerikában. Gróf Jankovich-Bésán Elemér lipicai ménese éppenséggel Dél-Afrikában frissítette fel az ottani lovak leromlott génálló-

mányát. Gróf Almásy Miklós '56-os szabadságharcos vagyona két nadrág volt, amikor megérkezett Belgiumba; az anyagi alapok megteremtéséhez három és fél évig Belga-Kongóban, az afrikai gyarmaton kellett dolgoznia, aztán saját lovardát nyitott az anyaországban. A hatvanas évek elején találkozott báró Szentkereszty Marittával, aki egyetemen tanított pszichológiát. Összeházasodtak, öt gyerekük született, közülük Antal és Katalin Magyarországra települt.

Nincstelenül érkezett családjával Bécsbe gróf Kornis Károly 1957-ben. Tizenöt év múlva már a Generali és az Erste Allgemeine biztosítótársaságok vezérigazgatója lett. Báró Ullmann György a Bank of America düsseldorfi fiókját irányította, majd a kölni Oppenheim Bankház vezetője lett. Más emigránsok is nagyszerűen érvényesültek a nyugati pénzvilágban, például gróf Batthyány Ádám, gróf Toldalagi Ferenc, gróf Degenfeld-Schonburg Sándor és gróf Szapáry György, aki a Nemzetközi Valutaalpnál az ázsiai ügyek főosztályát vezette. A tőlünk nyugatra élő arisztokrátiánk körében a két leggazdagabb ember feltehetően özvegy Esterházy Pálné Ottrubay Melinda hercegnő és a magyar gyökerekkel is rendelkező báró Thyssen-Bornemisza Franciska, Habsburg-Lotharingiai Károly főherceg hitvese. Mellesleg Franciska bárónő a nyugati kortárs képzőművészet talán legbőkezűbb támogatója.

Különben jól érzékelhető egyfajta felfogásbeli, világnézeti különbség a Kárpát-medencei és a nyugati magyar főnemesek között. Sajátosan vélekedik erről az író és tanár Tisza Kata grófnő: – *Elképedtem rajta, hogy a nyugati magyar arisztokráta között milyen sok a felszínes ember. Egyebek mellett téma közöttük, hogy kinek van több nemési előneve, miközben gyerekeik már nem beszélnek magyarul. Mi több, névházasságok is előfordulnak. Ezzel szemben apám, gróf Tisza Kálmán úgy nevelt bennünket, Kálmán testvérbátyámat és engem Marosvásárhelyen, hogy a nevünk erkölcsi tisztaságra és nemzeti kiállásra kötelez, elvégre a történelmi*

Magyarországnak két jelentős miniszterelnököt adott a familiánk, úkapámat, Tisza Kálmánt, és a meggyilkolt István grófot.

Viszonylag új jelenség, hogy az emigránsok második, harmadik nemzedékéhez tartozó, magyarul nem tudó fiatal emberek közül egyre többen érdeklődnek történelmünk tanulságai, kultúránk kincsei iránt. Az amerikai magyarok egyik legbefolyásosabb szervezetének, az Amerikai Magyar Koalíciónak az elnöke, gróf Teleki Maximilian sem beszéli nyelvünket. A terveiről azonban így nyilatkozott pár évvel ezelőtt: „Fogok én még Budapesten lakni és magyarul társalogni a fiammal, Tiborral.” A gróf Jankovich-Bésán fivérek – András Spanyolországból, Elemér Angliából – már rég felvették a magyar állampolgárságot is. Elődeik hazája iránt igyekeznek felkelteni az ifjak kíváncsiságát az idősebbek is. A nyolcadik X felé közelítő budai lakos, gróf Pálffy István sorra megmutatta az Új-Zélandból idelátogató unokáinak azokat a várakat, amelyeket Miklós nevű ősük foglalt vissza a töröktől.

A nyugatiakat az itthoniaknál jobban áthatotta a pénzre összpontosító, kapitalista szellem, ami persze nem jelenti azt, hogy ne találják üdvösnek a közjót szolgáló értékmentést, értékteremtést, valamint a karitatív munkát. Habsburg-Lotharingiai Mihály főherceg például, aki az uralkodóház magyar (nádori) ágából származik, évek óta támogatja feleségével, Löwenstein Christiana hercegnővel a katolikus Krisztus Légiója Kongregáció budapesti óvodáját, általános iskoláját és gimnáziumát. Degenfeld-Schonburg Mária grófnő hamarosan felújítja a tarcali szőlőbirtokán álló évszázados kápolnát.

Wenckheim Dickens Jeanne-Marie grófnő szép summát költött Doboz községre hazaköltözése óta; sok más mellett rendbe hozatta a katolikus templomot, ebben bátyja, Engelbert is segített. Jótét lelket ismerhettem meg a grófnő személyében, éppen olyan emberbarátot, mint amilyen a 19. század nagy angol írója, Charles Dickens volt, akivel rokonságba

került az arisztokrata hölgy. Az író ükunokája vette ugyanis feleségül. Néhány évvel ezelőtt a grófnő elárvereztette Angliában Charles Dickens íróasztalát a hozzá tartozó székekkel. Egy vagyont kapott érte. A befolyt összeg nagyobb részét annak a londoni gyermekkórháznak ajándékozta, amelyet éppen az író mentett meg a csődtől százötven esztendővel ezelőtt; ám a grófnő a pénz kisebbik részét sem tartotta meg magának, hanem Budapestre hozta, és a mozgássérült gyerekek gyógyításával foglalkozó Pető Intézetnek adta. Mostanság Wenckheim Dickens Jeanne-Marie katolikus missziós munkának rugaszkodott neki a dobozi cigányság körében.

A kilencvenes évek óta Jánosházán élő Wittelsbach Mária Terézia bajor királyi hercegnő, aki német-római császárok leszármazottja, Sissy és Ferenc József ükunokája, III. Lajos bajor király dédunokája, elvégezte a szombathelyi kántorképzőt, megtanult sok szép egyházi éneket, és most rendszeresen jár misézni a helyi atyával a környékbeli kis falvakba, Kamondra, Káldra, Nemeskeresztúrra, Zalaerdődre, összesen hét-nyolc faluba.

Megítélésem szerint az arisztokraták hitéletében nem okozott különösebb károsodást az üldöztetés. Nagy részük ma is templomba járó, a spirituális dimenziót valóságnak tekintő ember. Papi, főpapi tisztséghez persze nem juthattak a kommunista vezetésű Magyarországon, ezzel szemben Bagdad katolikus érseki székében magyar főnemes, gróf Nyáry Ernő ültetett 1970-től 1983-ig. Gróf Toldalagi Ferenc a párizsi református egyház gondnoka volt 1986-ig. A közelmúltban szenteltek katolikus pappá két fiatalembert, főherceg Habsburg-Lotharingiai Pált (az uralkodóház magyar ágából) és gróf Ambrózy Tamást. Az előbbi Franciaországban, az utóbbi Magyarországon teljesít lelkipásztori szolgálatot. Itthon pásztorolja a hívőket gróf Esterházy László, báró Gudenus Fülöp, továbbá

gróf Blanckenstein György és gróf Blanckenstein Miklós, az esztergomi papi szeminárium rektora.

Mintha a természetfeletti világból kapott volna támogatást gróf Bethlen Farkas, amikor jószérével a semmiből sikerült megteremtenie Verőce határában a Kárpát-Haza Templomát. Sokan álltak az ügy mellé; adománnyal, kétkezi munkával segítettek a lélekemelő vállalkozást 2009-ben és 2010-ben.

– Itt a szeretet kezdett el építkezni – vallja a gróf. – A kápolna léte azt bizonyítja, hogy hittel, szívvel, összefogással visszanyerheti önbecsülését és hajdanvolt dicsőségét a magyarság.

Bethlen Farkas nagy reményeket fűz az ifjú nemzedékekhez.

A 10. és a 12. huszárezred tisztjei 1895-ben.

A középső sorban balról az ötödik gróf Csáky Árpád

HITELES HITELESÍTŐK

Höbbször is alkalmam nyílt hosszabban elbeszélgetni fiatal főnemesekkel. Különcködő magatartást, fennhéjázó stílust nem tapasztaltam náluk; iskolába járnak, általában értelmiségi pályára készülnek, vagy már munkába álltak, mint például báró Fiáth Titanilla, aki börtönpszichológus, de néhány éve még őt és húgát, Mariannát a Ludditák együttes énekeseiként, szövegíróiként ismerhették azok, akik kedvelik az úgynevezett ellenkultúrát.

Mindazonáltal szomorúan állapítom meg, hogy a fiatal főnemesek nagy részének igen gyenge a történelmi tudása, több olyan ifjúhoz volt szerencsém, aki nem tudna érettségizni saját családjá történetéből. Hogyan veszik át ők az arisztokrácia legnemesebb hagyományait? Baj, hogy így alakult, mert semmi sem elkésőbb a jövőtlen tradíciónál.

Pedig van, volna feladatuk az arisztokratáknak ma is, holnap is, mindenekelőtt múltunk visszaszerzésében, a történelemhamisítások megszüntetésében. Ők ugyanis a história legjobb hitelesítői a Kárpát-medencében – ez pedig kulcsszerep az önmagát vélhetően újraépítő nemzet életében. Némi túlzással szólva, ők azok, akik fizikai valójukkal, családtörténetükkel igazolják az elmúlt ezerszáz esztendőt.

Vegyük csak azokat az élő famíliákat, amelyek visszavezetik magukat az Árpád-korig, következésképpen talán nem különösebben merész a feltételezés, hogy részt vehettek a honfoglalásban! Ide sorolható például az Almásy-, Apor-, Batthyány-, Bálintitt-, Bánffy-, Bethlen-, Csáky-, Esterházy-, Gerliczy-, Kálnoky-, Károlyi-, Kemény-, Kendeffy-, Kornis-, Lipthay-, Nádasdy-, Perényi-, Pongrácz-, Sztáray-, Tisza-, Toldalagi-, Wass- és a Zichy-család. Ugyan miféle bolsevik, pénzhatalmi, netán utódállami eseményátíró mesével lehetne őket félrevezetni?

Szlovákiában bizonyos Jozef Novak pozsonyi professzor már a történelmi nevek torzításától, átírásától sem riad vissza, a szlovák fonetikának megfelelően veti papírra az ősi magyar családneveket. Tetten érhető ebben egy kis szómágia is: én nevezlek meg, tehát az enyém vagy. Azon már senki sem lepődik meg, hogy aranyosmedgyesi báró Mednyánszky Lászlót úgy mutatták be Európában, mint szlovák festőművészt. Ha így haladunk, egyszer csak azt vesszük észre, hogy idegenek mesélik a magyarok cselekedeteit – sajátjaikként. Habár szerintem már erre is van példa: benyói és urbanói gróf Benyovszky Móricot, a madagaszkári királyként ismert főurat bizonyára azért „szlovákosították” a Felvidéken, hogy szenzációs kalandjaival gyarapíthassák a szlovák legendakört.

– A 18. században élt gróf Benyovszky Móric nemcsak magyar születésű, de magyar érzelmű is volt. Ez a család határozott álláspontja – jelenti ki a mai Budapesten élő gróf Benyovszky Mórincé.

Vajon mi az akadálya annak, hogy a nevükre, nemzetiségükre irányuló durva, kegyeletsértő támadások ellen közösen lépjenek fel a magyar főnemesek? Pedig – ahogy ezt gróf Zichy László meséli – volt már olyan arisztokrata nagycsaládi, születésnap találkozók, ahol kétszáz főnemes is összejött szerte a világból. Miért nem járt ott körbe egy „aláírandó” petíció, amely nemzetközi, emberi jogi fórumokon is felmutatható lenne? Elvégre mindenkinek – élőknek és holtak – joga van a névéhez, nemzetiségéhez, és senkinek sincs joga ezek meghamisításához.

Úgy vélem, Magyarországon az arisztokraták közös fellépésének legnagyobb akadálya a gyenge önszervezőképességük. E tekintetben Erdélyben biztatóbbnak tűnik a helyzet a gróf Haller Béla vezette Castellum Alapítványnak köszönhetően. (A Castellum az erdélyi főnemesi, nemesi családok tagjait tömörítő szervezet.)

Meglehet, a famílián belüli összetartás sem a régi már. Manapság kevésbé tapasztalható a minden családtagot eltöltő büszkeség, amikor egy-egy ős kitűnőségéről esik szó. Azokra a kiváló elődökre célok, akikről alapítványokat, díjakat lehetne elnevezni, hogy példaként állhassanak a mai nemzedékek előtt. Ha díjak és alapítványok nagyobb számban lennének, bizonyára kedvező változás következne be az arisztokrácia társadalmi megítélésében. Ehhez persze a főnemesek részéről rászánni való idő és anyagi áldozat szükséges; az előbbi adhatná az itthoni családtagok, az utóbbit a nyugatiak.

Hazánkban jelenleg mindössze öt jelentősebb arisztokrata indíttatású alapítvány működik. Főton gróf Károlyi László, Fehérvárcsurgón gróf Károlyi György, Nádasdladányban gróf Nádasdy Ferenc tartotta fontosnak az ebben a formában történő értékmegőrzést és értékteremtést. Újabban Magyarországra is kiterjesztette tevékenységét az osztrák Esterházy Magánalapítvány. Elismerő főhajtás illeti gróf Klebelsberg Évát, a gróf Klebelsberg Kunó Akadémia és Alapítvány működtetéséért. Mellesleg Klebelsberg-díj is létezik. Említésre méltó még a gróf Cziráky Margit-díj, amit 2010-ben osztottak ki először a Bagatell Alapítvány jóvoltából; e Fertőd környéki, kistérségi alapítvány vezetői szerint a most száz éve elhunyt grófnő „a jósága, embersége, vallásossága miatt” érdemelte ki, hogy díjat nevezzenek el róla.

A jó példákon túl megfontolandó egy különleges kitüntetés létrehozása. Hat-nyolc tekintélyes főnemesből kuratórium állhatna össze, amely évente odaítélné az Arisztokrata-díjat annak a nem főnemesi származású, szellemi embernek – művésznak, tudósnak, tanárnak –, aki munkásságával elősegítette az ezeréves elit országgazdagító, nemzetépítő értékeinek megismertetését a társadalom széles köreiben. A díjátadás lehetne Széchenyi István vagy Klebelsberg Kunó gróf születésnapján, esetleg gróf Tisza István meggyilkolásának napján. Mindhárom idő-

pont szimbolikus jelentőségű. A kitüntetés vélhetően kiemelt hírértékű eseménynek számítana a médiában. A kuratórium és a mindenkori díjazott személy hangsúlyosan képviselhetné azt a magasrendű, arisztokratikus gondolatot, miszerint a szellemi, erkölcsi nemességnél semmi sem előkelőbb.

– Ausztráliában nincs semmi tekintélyük a főnemesi címeknek, rangoknak – tájékoztat Zichy László. Igaza van a grófnak, de Európában más a helyzet! Itt még mindig a figyelem középpontjában állnak a főurak és leszármazottaik, habár jobbra csak bulvár megközelítésben. Egy-egy „nagy történelmi név” Magyarországon (is) fél órát kaphat televíziós csatornákon, oldalakat újságokban – mégpedig ingyen. Ez a lehetőség kincsnek számít médiavezérelt világunkban. Miért nincs kihasználva?

Az is igaz persze, hogy az itthoni újságok, hírportálok, televíziós csatornák szerkesztői, riporterei, producerei a legritkább esetben „vannak képben” az ezeréves elit értékeit és sorsát illetően, ezért többnyire csak a felszínt karcogatják. E sorok írójának keserű tapasztalata, hogy hamarabb található forrás deviáns magatartásokat felmutató dokumentumfilmre, mint arra a televíziós alkotásra, amelyben példaadó arisztokrata családok még élő tagjai szólalhatnak meg.

Márpedig példára, viszonyítási alapra szükség van. Rátekintve Magyarország nehéz helyzetére, megállapíthatjuk: az elmúlt húsz-huszonöt évben kialakult gazdasági, társadalmi vezető réteg országemelő teljesítménye gyenge. Sajnos könnyen megfricskázható az új elit azzal, hogy a vagyont és a magas pozíciókat örömmel átvette, de az ezekkel járó felelősséget, a következetes elszámolási kötelezettséget elhárította. Azt már firtatni se mernénk, van-e az új oligarcháknak lelki kötődésük a nemzethez? És mi a helyzet a nagy közösség iránt érzett lelkiismeret-furdalással?

A Károlyiaknak például elképzelhetetlenül sokáig tartott a lelkiismeret-furdalásuk azért, mert Károlyi Sándor kuruc

generális 1711-ben letette a fegyvert a császári hadak előtt, és ezzel elbukott a Rákóczi-szabadságharc. Gróf Károlyi László így vall erről: – *Ősöm élete végéig tépelődött azon, elérhetett-e volna előnyösebb békeszerződést a magyarság számára. Gyöttrődött amiatt is, hogy nem kísérté el Rákóczi fejedelmet a száműzetésbe. Lelkiismeret-furdalása még kétszáz év után is éreztette hatását a családban. Nagyapám a 20. században is támogatta azokat a Sibirik leszármazottakat, akiknek elődjük kitartott a fejedelem mellett Rákóczi törökországi haláláig.*

Kíváncsinos, hogy a mai mágnások, a mai döntéshozók tudomást szerezzenek az ezeréves elit erényeiről, hibáiról, és okuljanak belőlük. Ugyanilyen fontos, hogy mindnyájan tisztában legyünk vele, miket és kiket prédáltak el az emberalázó eszmék, idegen hatalmak hazai kiszolgálói.

A múlttal mindenképp számot kell vetnie a társadalomnak, végre tudomásul kell vennünk: van a nemzetnek egy kifosztott, megalázott, megritkított rétege, amely megbecsülendő társadalmi érték, hiszen – ahogy azt korábban megállapíthattuk – több száz év kell ahhoz, hogy egy nép kigyöngyözzön magából egy kifinomult, nemzetközi beágyazottsággal rendelkező elitet.

És az értéket értéknek kell neveznünk. Ez mind sürgetőbb, mert különösen az idősebb arisztokratáknál (sőt, némelyik középkorúnál is) még mindig tetten érhető az üldöztetésből fakadó félelem és görcs, ami – engesztelő, elismerő gesztusok híján – aligha oldódódik a hátralévő életidejükben.

Nemrég egy idős, budapesti házaspárral, báró Schell Johannával és gróf Hoyos Imrével beszélgettem a főnemesekkel szemben is alkalmazott kollektív bűnösség elvéről, és megpendítettem nekik: talán eljön az idő, amikor valamelyik magas rangú közjogi méltóság megköveti a maradék arisztokráciát.

– *Mi már úgy halunk meg, hogy senki sem kér tőlünk bocsánatot –* legyintett a gróf.

A KÖNYVBEN SZEREPLŐK NÉVSORA

Ady Endre 32, 42, 61, 62
 gróf Almásy Antal 34, 43, 71
 gróf Almásy Katalin 67, 71
 Almásy László 41
 gróf Almásy Miklós 28, 63, 71
 báró Amade Antal 39
 báró Amade László 39
 gróf Amade Tádé 32
 gróf Ambrózy István 55, 68
 gróf Ambrózy Tamás 73
 II. András király 24
 gróf Andrassy Gyula 37
 gróf Andrassy Katinka (gróf Károlyi Mihályné) 21, 44
 herceg Anhalt-család 34
 Antall József miniszterelnök 57
 báró Apor Péter emlékiratíró 39
 báró Apor Péter 68
 báró Apor Vilmos 13, 27, 39
 gróf Apponyi Antal 50
 gróf Apponyi György 48, 51
 gróf Apponyi Gyula 50
 gróf Apponyi Sándor 63
 gróf Apponyi Virginia 47
 báró Atzél Ferenc 11, 13, 15, 17, 19, 20, 23, 62, 68
 báró Atzél Ede 48, 62
 báró Atzél Endre 63
 báró Atzél Zoltán 68
 Árpád vezér 37
 Árpád-házi Szent Erzsébet 24, 38

Árpád-házi Szent István 37
 Árpád-házi Szent Kinga 39
 Árpád-házi Szent László 38
 Árpád-házi Szent Piroska 38
 Babits Mihály 42
 Bajcsy-Zsilinszky Endre 52
 báró Bakach-Besseney György 50
 báró Balassi Bálint 39
 Bartók Béla 42
 Bateson William 41
 gróf Batthyány Ádám 17, 57, 66, 68, 71
 gróf Batthyány Bálint (tolatómunkás a MÁV-nál) 54
 gróf Batthyány Bálint 9, 12, 13, 15, 18, 20, 21, 25, 54
 Batthyány Boldizsár 25
 gróf Batthyány Fülöp 66
 gróf Batthyány Gyula 28, 40
 gróf Batthyány Lajos 12, 54
 herceg Batthyány-Strattmann László 39
 báró Bálintitt-család 75
 báró Bánffy Dénes 68
 báró Bánffy Farkas 59
 báró Bánffy István 64
 báró Bánffy Miklós 57, 68
 gróf Bánffy Miklós 39
 Bárdossy-család (alsóvenicei) 59
 gróf Báthory Erzsébet 29, 61
 Báthory István fejedelem és király 37
 Beethoven 32
 gróf Benyovszky Móric 41, 76
 gróf Benyovszky Móricné 58, 76
 gróf Bercsényi László 38
 gróf Bethlen Béla (lemondott hivataláról Szálasi hatalom-
 átvételekor) 47

gróf Bethlen Béla 68
 gróf Bethlen Farkas polgármester 57, 68, 74
 gróf Bethlen Farkas (Romániában börtönbe zárták 1958-ban) 64
 gróf Bethlen István miniszterelnök 12, 13, 49, 50
 gróf Bethlen István országgyűlési képviselő 17, 57
 gróf Bethlen Kata (Árva Bethlen Kata) 39
 gróf Bethlen Miklós 39
 Békésy György 42
 IV. Béla király 38
 báró Biedermann Imre 48
 gróf Blanckenstein György 74
 gróf Blanckenstein János 40
 gróf Blanckenstein Lajos 27
 gróf Blanckenstein Miklós 74
 gróf Bolza Mariette 40, 54
 gróf Bolza Péter 49, 70
 gróf Bolza Péter Pál 68
 Bolyai Farkas 42
 Bolyai János 32, 42
 báró Born Frigyes 48
 báró Bornemisza-család 59
 Brueghel Pieter 25
 Bulcsú vezér 37
 báró Buttler Mária 69
 Cook kapitány 41
 gróf Corinini János 27
 gróf Cziráky Margit 77
 gróf Cziráky Miklós 63
 Csaba Gyula 27
 gróf Csáky Anna Krisztina 70
 gróf Csáky István 70
 gróf Csákyné Hajnalka asszony 70

báró Csávossy György 40
 gróf Csekolics Iván 48
 Darányi-család 59
 Deák Ferenc 36
 gróf Degenfeld-Schonburg Mária és gyermekei: Caroline és Moritz 8, 68, 72
 gróf Degenfeld-Schonburg Sándor 7, 71
 gróf Deym János 54, 70
 Déry Sári 28, 29
 Dickens Charles 39, 72, 73
 báró Doblhoff Lily 50
 Döbrentei Gábor 43
 Döbrentei Kornél 43
 báró Döry Miklós 70
 gróf Draskovich György 51, 52
 gróf Draskovich Károly 66
 gróf Draskovich Rudolf 52
 gróf Edelsheim Gyulai Éva 48
 gróf Edelsheim Gyulai Ilona 48
 báró Eötvös József 39
 báró Eötvös Loránd 41
 gróf Erdődy Antal 63
 Erkel Ferenc 32
 II. Erzsébet királynő 59
 gróf Esterházy Alice (szovjet katonák meggyilkolták) 27
 gróf Esterházy Alice (gróf Esterházy János lánya, 1954-ben Ausztriába szökött) 52
 herceg Esterházy Antal 25, 26, 39, 57
 gróf Esterházy György 68
 gróf Esterházy János 13, 39
 gróf Esterházy László 73
 gróf Esterházy Marcell hősi halott huszártiszt 63
 gróf Esterházy Marcell fotó- és videóművész 40

gróf Esterházy Márton 43
 gróf Esterházy Mátyás 54
 herceg Esterházy Miklós (Esterházy „Fényes” Miklós) 11
 herceg Esterházy Miklós (visszautasította a koronát) 25
 herceg Esterházy Miklós (motorbalesetben elhunyt 1958-ban) 34
 herceg Esterházy Pál nádor, zeneszerző 39
 herceg Esterházy Pál 47, 62
 herceg Esterházy Pálné Ottrubay Melinda 71
 gróf Esterházy Péter 10, 39, 54, 68
 báró Exterde Dénes 69
 herceg Festetics György 60
 gróf Festetics György 11
 gróf Festetics Imre 40
 Ferenc József császár és király 36, 73
 báró Fiáth Géza és fiai: Béla, László, Tibor, János, Tamás, Miklós, Géza 8, 68
 báró Fiáth Marianna 75
 báró Fiáth Titanilla 75
 Földváry-család 59
 Fráter-család 59
 II. Frigyes porosz király 37
 Geist-család 59
 báró Gerliczy-család 75
 Gosztonyi-család 59
 Görgey Guidó 48
 báró Groedel Mária 48
 báró Gudenus Fülöp 73
 báró Gudenus Hugó (elutasította a grófságot) 36
 báró Gudenus Hugó (Puskás és Hidegkuti felfedezője) 43
 báró Gudenus János koromszítáló munkás 53
 báró Gudenus János genealógus 9, 11, 13, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 33, 34, 41, 68, 70

báró Gudenus László 68
 főherceg Habsburg-Lotharingiai György 17, 57, 68
 főherceg Habsburg-Lotharingiai József 38
 főherceg Habsburg-Lotharingiai Károly 71
 főherceg Habsburg-Lotharingiai Mihály (a nádori ágból) 68, 72
 Habsburg-Lotharingiai Ottó volt trónörökös 44, 45
 főherceg Habsburg-Lotharingiai Pál (a nádori ágból) 73
 gróf Hadik András 37
 gróf Hadik Béla 50
 Hajós-család 59
 gróf Haller Alfréd 48
 gróf Haller Béla 76
 gróf Haller Géza 40
 gróf Haller István 68
 báró Harkányi János 35
 báró Hatvany Bertalan 50
 báró Hatvany Lajos 32
 Haydn 32
 báró Hazai Samu 35
 báró Heim Géza 38, 68
 báró Heim László 68
 Hevesy György 42
 Horthy István 48
 Horthy Miklós 45, 48, 50
 gróf Hoyos Imre 79
 gróf Hoyos János 63
 Hugo Viktor francia költő, író 25
 Hunyadi János kormányzó 37
 gróf Hunyady József 67
 báró Huszár József 63
 Illényi Katica 60
 Illyés Gyula 62, 63

báró Inkey Lajos 63
 gróf Jankovich-Bésán András és fiai: András és Elemér 58,
 62, 72
 gróf Jankovits-Bésán Elemér (a lipicai lovairól ismert Dél-
 Afrikában) 70
 Jankovics Marcell 42
 II. János Pál (boldoggá avatott pápa) 39
 Jármay-család 59
 báró Jeszenszky Antal 43, 55
 báró Jósika János 47
 báró Jósika Miklós 39
 II. József császár 34
 József Attila 32
 Kállay Miklós 44
 gróf Kálnoky Tibor 60, 68
 gróf Kálnokyné Anna asszony 60
 Kárász-család 59
 Károly walesi herceg 60
 gróf Károlyi György 68, 69, 77
 gróf Károlyi László 16, 29, 44, 77, 79
 gróf Károlyiné Erzsébet asszony 16, 29
 gróf Károlyi Mihály 12, 21, 44, 45, 47, 50
 gróf Károlyi Sándor 78
 báró Kemény Endre 68
 báró Kemény Gábor 47
 Kemény János fejedelem 39
 báró Kemény János író 32, 39, 59
 báró Kemény Kilió 40
 báró Kemény Miklós 32
 Kempelen Farkas 42
 báró Kende György 63
 gróf Kendeffy Ádám (Bolyai János mecénása) 32
 gróf Kendeffy Ádám 48

gróf Klebelsberg Éva 77
 gróf Klebelsberg Kunó 12, 51, 77
 gróf Koháry István 39
 Kond vezér 29
 báró Korányi Frigyes 35
 báró Korányi Frigyes (az ifjabb) 36
 báró Kornfeld Pál 68
 báró Kornfeld Zsigmond 35
 gróf Kornis Gabriella 7
 gróf Kornis Károly 71
 gróf Kornis Tamás 67, 68
 Kossuth Lajos kormányzó 42
 Kosztolányi Dezső 42
 Kölcsey Ferenc 42
 báró Kruchina Károly 68
 báró Kruchina Viktor 48
 Krúdy Gyula 42
 Kubinyi-család 42
 gróf Kún Zsigmond 64
 I. Lajos magyar király (Nagy Lajos) 37
 III. Lajos bajor király 73
 XV. Lajos francia király 38
 báró Lámfalussy Sándor 41
 Lesznai Anna 32
 báró Lipthay-család 24
 Liszt Ferenc 32
 herceg Löwenstein Christiana 68, 72
 báró Lukács Miklós 40
 Luther Márton 38
 báró Madarassy-Beck Marcell 48
 gróf Mailáth József 65
 gróf Mailáthné Széchenyi Mária 66
 gróf Markovits Kálmán tábornok 27

gróf Markovits Kálmán olimpiai bajnok 43
 gróf Markovits László 43
 gróf Markovits Miklós 43
 Matskási-család 59
 Mátyás király 37
 báró Mednyánszky László 40, 76
 Mendel Gregor 40
 gróf Meran János 34
 gróf Mikes János 27
 Mindszenty József bíboros 52
 Monroe Marilyn 28
 Mozart 32
 I. Napóleon császár 25
 III. Napóleon császár 25
 gróf Nádasdy Borbála 40, 55
 Nádasdy Ferenc, a „fekete bég” 55
 gróf Nádasdy Ferenc huszártábornok 37
 gróf Nádasdy Ferenc hősi halott huszártiszt 63
 gróf Nádasdy Ferenc alapítványtevő 16, 77
 gróf Nádasdy Pál 55
 báró Neuenstein Éva (Ágh Éva néven színésznő) 40
 Neumann János 42
 gróf Niczky-család 59
 Novak Jozef 76
 gróf Nyáry Ernő 73
 gróf Nyáry János 33, 34, 35, 53, 68
 Nyáry Pál 54
 gróf Nyáry Péter 68
 gróf Nyáry Zsigmond 68
 herceg Odescalchi Pál 44, 48
 herceg Oldenburg Eilika 68
 Orbán Viktor miniszterelnök 57
 báró Orczy Lőrinc 39

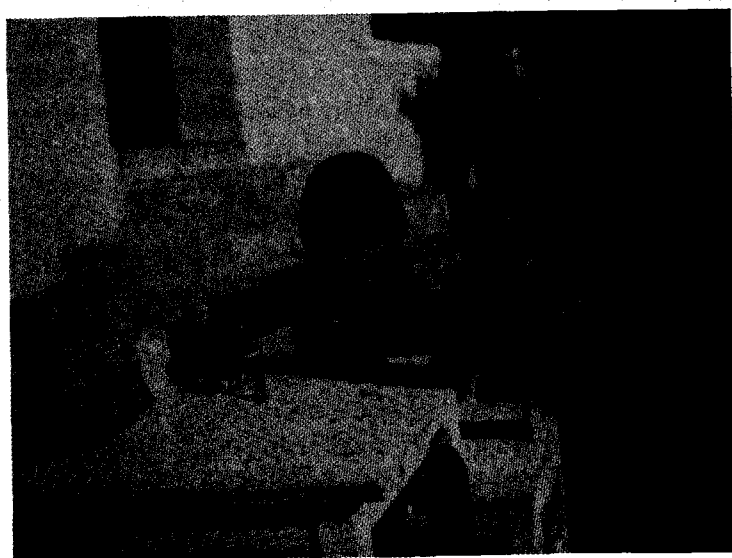
Paksy-család 59
 őrgróf Pallavicini Antal (Pálincás Pallavicini) 52
 őrgróf Pallavicini „Frédi” 16
 őrgróf Pallavicini György 48
 őrgróf Pallavicini János 63
 őrgróf Pallavicini Zita 52
 gróf Pálffy Fidél 47
 gróf Pálffy Géza 48
 gróf Pálffy István 51, 72
 gróf Pálffy József 48
 gróf Pálffy Miklós 72
 gróf Pejacsevich Gabriella 27
 báró Perényi János 56, 57
 báró Perényi Jánosné Mária asszony 24
 báró Perényi József 68
 báró Perényi Zsigmond 24
 Petőfi Sándor 59
 báró Podmaniczky Ágnes 40
 báró Podmaniczky Erzsébet 46
 báró Podmaniczky Frigyes 46
 gróf Pongrácz Ádám 68
 Pongrácz István (vértanú szent) 39
 gróf Pongrácz István (az idősebb) 68
 gróf Pongrácz István (az ifjabb) és gyermekei: Gabriella,
 Péter, András, Máté 57, 67, 68
 gróf Pongráczné Éva asszony 67
 gróf Pongrácz Jenőné gróf Almásy Jeanne 53
 báró Pöllnitz Zoltán 68
 báró Puchner Antal 31
 báró Puchner Hannibál 31
 báró Puchner Károly 31
 báró Radvánszky Antal 50
 gróf Ráday Gedeon 39

Rákosi Mátyás 28
 II. Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelem 38, 79
 gróf Révay József 27, 43
 gróf Rhédey Klaudina 59, 60
 báró Riedel Loránt 10, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 23
 báró Riedel Miklós 10, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 23, 41
 báró Rudnyánszky Gabriella 49
 báró Rudnyánszky Gyula 49
 báró Rudnyánszky Mariella 48
 Sárközy Nicolas 42
 báró Schell István 64
 báró Schell Johanna 79
 báró Schell József földbirtokos 64
 báró Schell József festőművész 40
 báró Schell József optikus vállalkozó 9, 11, 13, 15, 17, 18, 20, 21, 23
 báró Schell Péter (lemondott hivataláról Szálasi hatalomátvételekor) 47, 48
 báró Schell Péter 68
 báró Schilling-család 59
 Schmitt Pál köztársasági elnök 53
 Semsey Andor 42
 gróf Semsey-család 59
 báró Sennyey Béláné 66
 gróf Sennyey Ferenc 27
 báró Sennyey Mária 66
 báró Sennyey Miklósné 66
 gróf Serényi Marianna 8
 Sibrik-család 79
 gróf Sigray Antal 48
 Simon István 59
 báró Simonyi József 38
 Sissy császárné és királyné 73

báró Solymossy Gizella 55
 báró Stipsicz Ferenc 63
 báró Stralendorff Gyula 47
 Stróbl Alajos 42
 Stuart Mária, a skótok királynője 25
 herceg Sulkowsky Viktor 63
 Szabó Dezső 42
 Szaddám Husszein 37
 Szakasits Árpád 48
 báró Szalay-Berzeviczy Attila 57
 báró Szalay-Berzeviczy Gábor 57
 gróf Szapáry György 17, 57, 71
 Szálasi Ferenc 45, 47
 Szendrey Júlia 59
 Szent-Györgyi Albert 42, 51
 Szentirmay László 70
 Szent-Ivány-család 59
 báró Szentkereszty Maritta 71
 gróf Szécsen Miklós 27
 gróf Széchenyi Endre 47
 gróf Széchenyi István 11, 12, 17, 29, 30, 77
 gróf Széchenyi Kinga 29
 gróf Széchenyi Miklós püspök 30
 gróf Széchenyi Miklós hősi halott huszártiszt 63
 gróf Széchenyi Péter 40
 gróf Széchenyi Zsigmond 39
 gróf Széchenyi Ferenc 29
 gróf Széchenyi György 47
 gróf Széchenyi Jenő 63
 gróf Széchenyi Pál 48
 gróf Széchenyi Viktor 27, 63
 Szophoklész 28
 gróf Sztáray-család 73

Sztárayné Kézdy Éva 21
 báró Szerényi József 36
 báró Sztojanovits Iván 57
 báró Szurmay Sándor 45
 báró Tallián Tibor 40
 gróf Teleki Béla 47
 gróf Teleki János 25, 59, 63
 gróf Teleki Maximilian 72
 gróf Teleki Pál miniszterelnök 12, 13
 gróf Teleki Pál 17
 gróf Teleki Sámuel 41
 gróf Teleki Sándor 25
 gróf Teleki Tibor 72
 báró Temesváry (Vest) Ede 47
 Thassy Jenő 48
 báró Thyssen-Bornemisza Franciska 71
 Tiso 13
 gróf Tisza István 61, 62, 72, 77
 gróf Tisza Kata 71
 gróf Tisza Kálmán miniszterelnök 72
 gróf Tisza Kálmán marosvásárhelyi nyugdíjas 71
 gróf Tisza Kálmán zeneművész 71
 Tolcsvay Béla 42
 Tolcsvay László 42
 gróf Toldalagi Éva (Czjzekné) 39
 gróf Toldalagi Ferenc 71, 73
 Tormay Cécile 42
 Tóth Árpád 32
 báró Tunkel Tamás 68
 báró Twickel György 67
 Ugron Béla 36
 Ugron Lázár 36
 báró Ullmann György 71

báró Uray István 63
 báró Urbán Gáspár 47
 gróf Vay László 27
 Vásárhelyi-család 59
 báró Vécsey Béláné 66
 báró Vécsey Elvira 40
 báró Vécsey László 57, 68
 gróf Vigyázó Ferenc 30
 gróf Vigyázó Sándor 30, 31
 Vilmos angol királyi herceg 60
 Virág Zsolt 69
 Vörösmarty Mihály 42
 gróf Waldeck György (Vári György néven futballista) 43
 Wallenberg Raoul 47
 gróf Wass Albert 37, 39
 gróf Wass Huba 37
 Wasson Ellis 49
 báró Weiss Manfréd 35
 gróf Wenckheim Dickens Jeanne-Marie 72, 73
 gróf Wenckheim Engelbert 72
 gróf Wenckheim Ilona 70
 báró Wesselényi Miklós 47
 királyi herceg Wittelsbach Mária Terézia 68, 73
 báró Wolfner Gyula 48
 herceg Württemberg Sándor 59
 gróf Zichy Aladár 28
 gróf Zichy András 70
 gróf Zichy László 10, 12, 14, 16, 20, 22, 23, 28, 76, 78
 gróf Zichy Maisy 16
 gróf Zichy Mihály 68
 gróf Zichy Ödön 41
 gróf Zrínyi Miklós 39
 Zsigmondy Richárd 42

Gróf Nádasdy Borbála boldog gyermekkorában

TARTALOM

Szárny és teher	7
Halasztott hantolás	24
Báróságra ácsingózók	33
Erőlködő múltrombolók	37
Örök mélypont	44
Múló boldogság	57
Forradalmár „nyakkendőköttők”	61
Hiteles hitelesítők.	75

A könyvben szereplők névsora 80

X 17356

Gróf Nádasdy Borbála boldog gyermekkorában

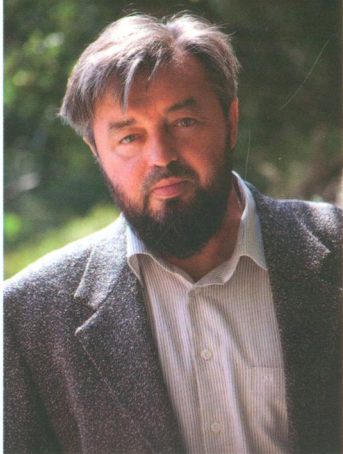
TARTALOM

Szárny és teher	7
Halasztott hantolás	24
Báróságra ácsingózók	33
Erőlködő múltrombolók	37
Örök mélypont	44
Múló boldogság	57
Forradalmár „nyakkendőkörtők”	61
Hiteles hitelesítő	75

A könyvben szereplők névsora 80

X 17356

Adonyi Sztancs János 1958-ban született Nyíradonyban. Író, költő, újságíró, közgazdász. A gazdasági pályát messze elkerülte, zsurnalisztaként végigjárta a szakma minden grádicsát. Jelenleg önkéntes szabadúszó Budapesten. Az Adonyi előnevet Ratkó József költő „adományozta” neki.

Művei: *Kőmagos hógolyó* (versek, Antikva, 1989), *Száz herefullánk* (erotikus versek, Gazdasági Média, 1992), *Meseautó* (gyerekversek, Móra, 1996), *Világjáró meseautó* (gyerekversek, Nemzet Lap- és Könyvkiadó, 2002), *Arisztokraták ma* (riportok, Editorial, Kossuth, 2007, 2008), *Arisztokraták ma II.* (riportok, Diario, 2008), *Nászetetés* (regény, Puli Kiadó, 2009).

Előkészületben: *Vendégvese* (regény), *Arisztokraták ma III.* (riportok).

www.adonyisztancs.hu

A főnemesekkel való találkozásaim során leginkább az izgatott, ami túlmutat az egyes családok, családtagok életén, sorsán, vagyis: mekkorát bukott az ország, a magyarság azon, hogy brutálisan kiiktatták az arisztokráciát a társadalomból? Ebből aztán egy további kérdés következik: milyen feladat várhat manapság a történelmi famíliák túlélő tagjaira a hon- és nemzetépítésben?

Kilenc kérdést intéztem hét itthon élő főnemeshez 2010 áprilisában, májusában. Ezek a történelmi családok jelenére, múltjára és jövőjére vonatkoznak. A válaszok megmutatják az arisztokraták lelki állapotát is.

(Részlet a szociográfiából)

1950 Ft

9 789632 632155

- **Herceg Esterházy Antal** (Budapest, Fertőd): – A rendszerváltozás meghatározó politikusai és gazdasági nyertesei nem akarták, hogy a hagyományra, kultúrára támaszkodó régi elit újjáéledjen; attól tartottak, ez a réteg gátolja majd az ő érvényesülésüket.
- **Gróf Nyáry János** (Budapest): – Évente két-három vörös bárót, a rendszerváltozás óta milliárdossá vált embert utasít el az egyesületünk. Ők velünk szeretnék igazoltatni, hogy nemesek, merthogy jól mutatna egy címer a kacsalábon forgó palotájukban vagy egy bárói cím a névjegyükön.
- **Gróf Jankovich-Bésán András** (Budapest): – Hogyha hetven évvel ezelőtt igazságtalan volt, hogy királyok, hercegek, grófok ötezer hektárnál nagyobb területeket birtokoltak, úgy vajon ma igazságos-e, hogy másvalakik ugyanakkora vagy még kiterjedtebb földeken gazdálkodnak?
- **Gróf Benyovszky Móricné** (Budapest): – Amilyen boldogok voltunk a rendszerváltozás időszakában, úgy lettünk egyre boldogtalanabbak.
- **Báró Atzél Ferenc** (Leányfalu): – Időnként eljátszom a gondolattal, hogy ha a kilencvenes évek elejére kialakult „vörös arisztokrácia” belvilágában, illetve az azóta létrejött gazdasági és politikai parvenü réteg életében, ugyanúgy, bolsevik módszerekkel végbevitt, brutális változás történne, akkor vajon hogyan viselkedne ez az „új elit”?
- **Báró Schell József** (Budapest): – Az újjgazdagok nem akarnak új Széchenyit.
- **Gróf Zichy László** (Nágocs): – Sajnos, mind a mai napig tapasztalható a történelem hamisítása, bár ennek stílusa, megjelenési formája megváltozott.
- **Gróf Batthyány Bálint** (Budapest): – Élnek a régi előítéletek: eszerint az arisztokrata tökkelütött, raccsol, kizsákmányolta a dolgozókat.
- **Báró Gudenus János** (Budapest): – A fiatalok többségének már nem jelent semmit a származás. Különös azonban, hogy mind a hazai, mind az emigrációban élő arisztokrata ifjak keresik egymás társaságát.
- **Gróf Degenfeld-Schonburg Sándor** (München): – Német vőmmel megszerettetem Magyarországot, unokáim beszélnek magyarul.
- **Gróf Csáky István** (Szabadkígyós): – Ha földed, házad, múltad van egy országban, mit keresel máshol?
- **Gróf Károlyi László** (Fót): – A famíliának az volt a hallgatólagos véleménye gróf Károlyi Mihályról, hogy ő a magyar történelem egyik legkárosabb szereplője.
- **Herceg Festetics György** (Bécs): – El kell fogadnunk, létezik olyan helyzet, amelyben az ember sem több, sem kevesebb, mint leszármazott.